

Sari Kinnunen ja Maria Kulju

KIINNOSTAAKO VANHEMPAINKOULU?

- Selvitys 1–6 -vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu

II:sta kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyö
Syksy 2009

Koulutusala Sosiaali-, terveys ja liikunta-ala	Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma
Tekijä(t) Sari Kinnunen ja Maria Kulju	
Työn nimi Kiinnostaako vanhempainkoulu? -Selvitys 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella.	
Vaihtoehtoiset ammattipinnot Terveydenhoitotyö	Ohjaaja(t) Sirpa Parviainen, Sirkka-Liisa Niskanen Toimeksiantaja Kainuun maakunta –kuntayhtymä/ Maila Moilanen
Aika Syksy 2009	Sivumäärä ja liitteet 57+15
<p>Kainuuseen on luotu seudullisia perhekeskuksia vuosina 2006–2008 toteutetun Perhekeskukset Kainuuseen – hankkeen pohjalta. Perhekeskukset kokoavat perheille ja lapsille suunnatut lähipalvelut yhteen. Osana perhekeskusten ennaltaehkäisevää työtä toteutetaan vanhempainkoulutoimintaa, jonka sisältö muuttuu lapsen ikävaiheen mukaan. Syksyllä 2009 vanhempainkoulu I oli toiminnassa koko Kainuun alueella, vanhempainkoulu III ja IV olivat toiminnassa Ylä-Kainuussa. Vanhempainkoulu III:ta on kokeiltu myös Kajaanissa. Vanhempainkoulu II ei ole vielä toiminnassa Kainuussa. Opinnäytetyömme aihe tuli Sotkamon ja Kuhmon alueen halusta pilotoida vanhempainkoulu II toimintaa Kainuussa.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvailla Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Lisäksi tavoitteena oli kuvailla millaisista aiheista he olivat kiinnostuneita. Tarkoituksena oli tuottaa opinnäytetyön toimeksiantajalle tietoa, Sotkamon ja Kuhmon alueen, 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Tulosten avulla voitiin arvioida vanhempainkoulu II järjestämisen kannattavuutta Sotkamon ja Kuhmon alueella ja tulevaisuudessa tuottaa vanhempainkoulu II materiaalia, joka vastaa vanhempien tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Tutkimusongelmat olivat 1. Millaista kiinnostusta vanhempainkoulu II herättää Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmissa? 2. Millaisista aiheista Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmat ovat kiinnostuneita?</p> <p>Opinnäytetyö oli kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2009 kyselylomakkeella Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmilta perhekeskusten, päiväkotien ja perhepäivähoitajien kautta. Kyselylomakkeita saimme takaisin 163 kappaletta, vastausprosenttimme oli 28. Aineiston analysoimme SPSS-ohjelman avulla.</p> <p>Kyselyyn vastanneista 45% oli kiinnostuneita tai erittäin kiinnostuneita vanhempainkoulu II toimintaan osallistumisesta. 1–6-vuotiaaseen lapseen liittyvistä aiheista vanhempainkoulu II kiinnostivat eniten psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvät asiat. Vanhemmuutta ja perhe-elämää koskevista aiheista vanhempainkoulu II kiinnostivat eniten vanhempainkoulu II jaksaminen, parisuhde ja arjen hallinta. Tuloksien pohjalta johtopäätöksenä voidaan todeta, että vanhempainkoulutoimintaa olisi kannattavaa kokeilla pilottityyppisesti. Käsiteltävät aiheet valittaisiin eniten kiinnostusta herättäneistä aiheista, kokoontumiset tapahtuisivat iltaisin ja toiminnanjärjestäjä huolehtisi lastenhoidosta.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	1–6-vuotias lapsi, vanhemmuus, vanhempainkoulu
Säilytyspaikka	☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun Kaktus-tietokanta ☒ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Health and Sports	Degree Programme Nursing
Author(s) Sari Kinnunen and Maria Kulju	
Title Interested in Parents School? - A survey on the interest towards Parents School II among parents of 1–6-year-old children in Sotkamo and Kuhmo	
Optional Professional Studies Public Health Nursing	Instructor(s) Sirpa Parviainen and Sirkka-Liisa Niskanen
	Commissioned by Joint Authority of Kainuu Region/Maila Moilanen
Date Autumn 2009	Total Number of Pages and Appendices 57+15
<p>As a result of the Family Center project, carried out in 2006-2008, several regional Family Centers were founded in the Kainuu region. Family Centers bring together community services for families and children. One part of the preventive work of Family Centers is the so-called Parents School (PS), a parent-empowering activity formulated according to children's age-specific needs. In fall 2009 PS I was applied in the entire Kainuu region, whereas PS III and IV were used only in the Upper Kainuu Area. PS III was introduced in Kajaani, whereas PS II was not used at all in the Kainuu region. The topic for this thesis emerged from the will to have a PS II trial period in the areas of Sotkamo and Kuhmo.</p> <p>The purpose of the thesis was to investigate the interest of 1-6-year-old children's parents to Parent School II in Kuhmo and Sotkamo. In addition, the aim was to describe what issues parents were interested in. The study aimed at producing information on the parents' interest towards PS II for the commissioner of the thesis. With the help of the information it was possible to evaluate whether it would be worthwhile organizing PS II in the areas of Sotkamo and Kuhmo, and in the future the results will help produce PS material that will meet the needs of the parents as well as possible. The research problems of the thesis were the following: 1. How does Parent School II appeal to the parents of 1-6-year-old children in Sotkamo and Kuhmo? and 2. What themes are the parents interested in?</p> <p>This thesis is a quantitative study, the data of which was collected with a questionnaire aimed at the parents of 1-6-year-old children in Sotkamo and Kuhmo in spring 2009. The questionnaire was delivered to the parents through Family Centers, nursery schools and childminders. Altogether 163 questionnaires were returned, the response rate thus being 28%. The data was analysed with the SPSS program.</p> <p>Of those who answered the questionnaire, 45 per cent were interested or very interested in participating in PS II. Of themes related to children, the parents were most interested in those that dealt with the mental and social development of a child. Of topics associated with parenthood and family life, the parents were most interested in those that discussed spousal relationships, managing everyday life, and having enough strength as a parent. The results of the study show that it would be worthwhile to start Parent School with a preliminary trial period. The themes handled in PS should be chosen according to how interested the parents are of them, the meetings should be arranged in the evening, and the organizers should take care of baby-sitting.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	1–6-year-old child, Parenthood, Parents School
Deposited at	☒ Kaktus Database at Kajaani University of Applied Sciences ☒ Library of Kajaani University of Applied Sciences

ALKUSANAT

Opinnäytetyömme tekeminen on ollut haastavaa, mutta erittäin mielenkiintoista ja palkitsevaa. Matkan varrella olemme saaneet apua ja tukea monilta ihmisiltä ja haluammekin nyt kiittää heitä kaikkia. Kiitokset opinnäytetyömme toimeksiantajalle Maila Moilaselle, ohjaaville opettajillemme Sirpa Parviaiselle ja Sirkka-Liisa Niskaselle sekä opponentti Susanna Vaitiemielle. Haluamme kiittää lehtori Arja Oikarista, Piia Väisästä ja Annamari Moilasta avusta opinnäytetyöprosessin aikana. Kiitokset kyselytutkimuksen vaiheissa mukana olleille henkilöille sekä Tukeva –lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa - Kainuun osahankkeelle opinnäytetyömme kustannuksiin osallistumisesta. Lisäksi haluamme kiittää perheitämme tuesta ja kannustuksesta.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSEN KASVU JA KEHITYS 1–6-VUOTIAANA	3
2.1 Fyysinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana	3
2.2 Psykkinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana	4
2.3 Sosiaalinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana	6
2.4 1–6-vuotiaan lapsen päivittäinen elämä	9
3 VANHEMMUUS JA PERHE-ELÄMÄ	13
3.1 Vanhemmuus	13
3.2 Perhe-elämä ja sen muutokset	14
3.3 Perhe-elämän kriisit	17
3.4 Vanhempainkoulu vanhempien tukena	19
4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	20
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
5.1 Kvantitatiivinen lähestymistapa	21
5.2 Kyselytutkimus	22
5.3 Aineiston kerääminen	24
5.4 Aineiston analysointi	26
6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	28
6.1 Vastaajien taustatiedot	28
6.2 Kiinnostus vanhempainkoulu II:sta kohtaan	29
6.3 1–6-vuotiaaseen lapseen liittyvien aiheiden kiinnostavuus	30
6.3.1 Fyysinen kehitys	30
6.3.2 Psykkinen kehitys	31
6.3.3 Sosiaalinen kehitys	32
6.3.4 Päivittäinen elämä	33
6.4 Perhe-elämään liittyvien aiheiden kiinnostavuus	34
6.4.1 Perhe-elämä	35
6.4.2 Perhe-elämän muutokset	36
6.4.3 Perhe-elämän kriisit	37

6.5 Vastaaajien iän ja lasten määrän vaikutus vastauksiin	38
6.6 Avoimen kysymyksen vastaukset	40
6.7 Johtopäätökset ja suositukset toimeksiantajalle	41
7 POHDINTA	43
7.1 Luotettavuus	43
7.2 Eettisyys	45
7.3 Tulosten ja johtopäätösten pohdinta	48
7.4 Opinnäytetyöprosessin pohdinta	49
7.5 Jatkotutkimusaiheet	50
7.6 Oma ammatillinen kehittyminen	51
LÄHTEET	53
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kainuuseen on luotu seudullisia perhekeskuksia vuosina 2006–2008 toteutetun Perhekeskukset Kainuuseen – hankkeen pohjalta. Perhekeskukset kokoavat perheille ja lapsille suunnatut lähipalvelut yhteen. Osana perhekeskusten ennaltaehkäisevää työtä toteutetaan vanhempainkoulutoimintaa, jonka sisältö muuttuu lapsen ikävaiheen mukaan. Vanhempainkoulun tavoitteena on vanhempien keskinäisten vertaistukiryhmien muodostuminen alun ohjattujen tapaamisten jälkeen. (Kainuun maakunta a; Kainuun maakunta b; Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2007; Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2008.)

Syksyllä 2009 vanhempainkoulu I toimintaa järjestettiin koko Kainuun alueella, vanhempainkoulu III ja IV olivat toiminnassa Ylä-Kainuussa. Vanhempainkoulu III:sta on kokeiltu myös Kajaanissa. Vanhempainkoulu II toimintaa ei ollut vielä toteutettu Kainuussa. (M. Moilanen henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2009.) Toimeksianto opinnäytetyöllemme tuli Sotkamon ja Kuhmon alueen perhekeskuksen tiimijohtajalta Maila Moilaselta Kainuun maakunta – kuntayhtymästä. Alueen halu pilotoida Kainuussa 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmille tarkoitettua vanhempainkoulu II:sta rajasi kyselyn alueen kyseisen ikäryhmän lasten vanhempiin.

Opinnäytetyömme tavoitteena on kuvailla Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Lisäksi tavoitteena on kuvaila, millaisista aiheista he ovat kiinnostuneita. Tarkoituksena on tuottaa opinnäytetyön toimeksiantajalle tietoa alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulua II:sta kohtaan. Saatujen tietojen avulla voidaan arvioida vanhempainkoulu II järjestämisen kannattavuutta Sotkamon ja Kuhmon alueella sekä tulevaisuudessa tuottaa vanhempien tarpeisiin mahdollisimman hyvin vastaavaa vanhempainkoulu II materiaalia.

Opinnäytetyömme lähestymistapa on kvantitatiivinen. Opinnäytetyömme keskeiset käsitteet ovat 1–6-vuotias lapsi, vanhemmuus ja vanhempainkoulu. Tässä työssä 1–6-vuotiaalla lapsella tarkoitamme vähintään yksivuotiaista ja enintään kuusivuotiaista lasta fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena kokonaisuutena. Vanhemmuudella tarkoitamme lapsen biologista vanhempaa tai lapsen kanssa asuvaa aikuista ihmistä, jolla on vaikutusta lapsen elämään. Vanhempainkoululla tarkoitamme lapsen ikävaiheiden mukaan jäseneltyä perhekeskusten ennaltaehkäisevää työmuotoa, jonka tarkoituksena on vanhempien tukeminen.

Terveydenhoitaja tukee työssään äidin ja isän kasvua vanhemmuuteen, sekä perheen hyvinvointia ja voimavaroja, jo odotusajasta alkaen (Opetusministeriö 2006, 89). Alle kouluikäisen lapsen terveydenhoidolla pyritään tukemaan perhettä, jotta vanhemmilla on riittävästi tietoa lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Lisäksi perheellä tulisi olla taitoja hoitaa parisuhdetta, tunnistaa mahdollisia riskejä elämäntilanteessaan ja hakea niihin apua. (STHL 2006, 18, 20.)

2 LAPSEN KASVU JA KEHITYS 1–6-VUOTIAANA

Seuraavassa käsittelemme 1–6-vuotiaan lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvua ja kehitystä. Lisäksi käsittelemme 1–6-vuotiaan päivittäiseen elämään liittyviä aiheita.

2.1 Fyysinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana

Lapsen kehitykseen vaikuttavat perimä, ympäristö ja yksilön oma aktiivisuus. Perimällä tarkoitetaan geenien säätelemää kypsymistä, joka on edellytys lapsen oppimiselle. Ympäristöllä tarkoitetaan kaikkea sitä, missä lapsi kasvaa, kattaen fyysisen, sosiaalisen ja tunneilmapiirin ympäristön. Yksilön oma aktiivisuus kuvaa omaa kiinnostusta ja tapaa alkaa ratkaista asioita, joita aletaan harjoitella lapsuudessa. (Kurvinen, Neuvonen, Sivén, Vartiainen, Vihunen & Vilen 2007, 132 –133.) Kehityksessä on herkkyykskausia, joiden aikana lapsi on erityisen altis uuden toiminnan oppimiselle. Aikaisempaa korkeatasoisempien toimintojen oppiminen edellyttää hermoston riittävää kypsymistä ja toimintaa edeltävien osatoimintojen hallintaa. Kriittiseksi kausiksi kutsutaan aikoja, jolloin uuden toiminnan kehittyminen edellyttää tietynlaisia virikkeitä tai taito jää saavuttamatta. Kehitystä tapahtuu fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella alueella. Kaikki osa-alueet vaikuttavat toisiinsa, eikä mikään niistä muutu erillisenä. (Vilkkö-Riihelä 2003, 191, 196.)

Fyysiseen kehitykseen kuuluvat luuston, pituuden ja painon sekä hermoston kehittyminen hormonaalisine muutoksineen. Erityisesti aivojen kehittyminen toimii perustana muulle kehitykselle. Fyysiseen kehitykseen liittyy myös motorinen kehitys, joka sisältää karkean motorikan eli suurten lihasten sekä hienomotoriikan eli käden taitojen kehityksen. (Vilkkö-Riihelä 2003, 196.) 1–6-vuotias lapsi on leikki-iässä ja elää voimakkaan kasvun ja kehityksen aikaa. Tässä ikävaiheessa lapsen liikkumisen perustaitojen harjoitteluvaihe on vahvimmillaan ja lapsi oppii paljon motorisia taitoja, kuten kävelemisen, hyppäämisen ja pyörällä ajamisen. Lapsen leikkiessä hänen motoriset taitonsa kehittyvät kuin itsestään. Viisivuotiaalla lapsella on jo olemassa kaikki motorisen kehityksen perusvalmiudet. Läheisten kannustus ja ympäristön virikkeellisyys vaikuttavat motoristen taitojen oppimiseen. (Kurvinen ym. 2007, 133, 136, 138, 141, 144.)

Seksuaalinen kehitys etenee portaittain, eikä sitä voida irrottaa erilleen muusta kehityksestä ja kasvusta. Seksuaalisen minäkuvan perusteet luodaan lapsuudessa. Lapsuuden seksuaalisuus on sisäistä ja ulkoista ihmettelyä, uteliaisuutta, tietojen kokoamista, omaan kehoon tutustumista, läheisyyden opettelua sekä kokemuksia turvasta, lohdusta, huolenpidosta ja mielihyvästä. Siihen liittyy myös avoimen estotonta leikkiä, hauskanpitoa, nautintoa ja suojelun tarvetta. Oman kehon osat löytyvät, niihin tutustutaan ja eri toimintoja otetaan haltuun. Lisäksi lapsuudessa harjoitellaan oman kehon hoitamista, esimerkiksi hygieniasta huolehtimista. Lähipiiriin reaktiot, puheet ja malli vaikuttavat seksuaalisuuteen liittyvien asenteiden, arvojen ja normien oppimiseen. Vanhemman tulisi kertoa lapselleen, että tämän seksuaalisuus on arvokas, hyvä ja ainutlaatuinen. Lasta ei saa altistaa ikätasoonsa kuulumattomille tiedoille ja kokemuksille. (Cacciatore 2006, 205–207, 222; Cacciatore 2007, 110, 388.)

Muutaman vuoden ikäinen tuntee ylpeyttä sukupuolielimestään ja voi esitellä sitä. Leikkiikäistä lasta kiinnostavat pissa- ja kakka-asiat sekä kehon aukot ja niiden tehtävät. Lapsi tarvitsee intimitetin, oman reviirin sekä itsemääräämisoikeuden opettelussa aikuisen tukea. Lasta tulisi häpeällä leimaamatta ohjata, ettei itseään tulisi kosketella muiden ihmisten nähdessä. Omaa kehoa kohtaan oleva kiinnostus on pienellä lapsella eri asia kuin aikuisen itsetyydytys. Lapsella esimerkiksi sukuelinten tunnustelu tai sormen imeminen voivat olla rentoutumisrituaali, jolla haetaan turvaa ja lohtua. Jo pienen lapsen olisi hyvä tietää, että uimapuvun alla ovat yksityisimmät osat, joihin muut eivät saa koskea ilman lapsen lupaa ja hyvää syytä. Vanhemmat tarvitsevatkin tietoa, kuinka tukea lapsen tervettä seksuaalista kehitystä. (Cacciatore 2007, 139–140, 142, 153.)

2.2 Psykykinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana

Psykykinen kehitys jakautuu kognitiiviseen eli tiedollisten toimintojen ja emotionaaliseen eli tunne-elämän kehitykseen (Vilkko-Riihelä 2003, 197). Kognitiivinen kehitys on havaitsemisen, ajattelun, muistin, kielen ja oppimisen kehitystä. Kielellisen kehityksen etenemiseksi lapsi tarvitsee kielivirikkeitä. Lapsi sanoo ensimmäiset merkitykselliset sanansa usein noin yksi-vuotiaana. Hän ymmärtää puhetta paljon enemmän kuin ensin kykenee sitä tuottamaan. Vähitellen lapsen sanavarasto karttuu, hän oppii pidempiä lauseita ja osaa noudattaa tarkempia ohjeita. Yhteiset keskustelut ja lukuhetket kehittävät lapsen kielellistä tietoisuutta ja antavat mahdollisuuden lapsen ja aikuisen vuorovaikutukselle. (Kurvinen ym. 2007, 144–146.)

Erik H. Eriksonin (1902–1994) psykososiaalisten kriisien teoriassa 1–3-vuotias lapsi elää itsenäisyyden – häpeän ja epäilyn kriisiä. Vanhempien suhtautumisesta ja kannustuksesta riippuen lapsi joko itsenäistyy tai alkaa epäillä omia kykyjään. Lapsi ”valloittaa maailmaa” tutustumalla ympäristöönsä ja on kiinnostunut kaikesta uudesta. Lapsi pystyy kontrolloimaan toimintojaan, esimerkiksi suolen ja rakon toimintaa. Tässä ikävaiheessa lapsi elää Sigmund Freudin (1856–1939) psykoseksuaalisen kehitysteorian mukaan anaalista vaihetta, jossa lapsi oppii siistiksi. Anaalialueen häiriöillä, kuten tuhrimisella tai ummetuksella, lapsi voi viestittää pahaa oloaan. (Kurvinen ym. 2007, 150–151; Vilkkö-Riihelä 2003, 254, 527, 717.)

Margaret Mahlerin (1897–1985) lapsen psykologisen syntymän teorian mukaan lapsi elää 1–3-vuotiaana harjoittelun (n.8–15kk), uudelleen lähentymisen (n.15–24kk) ja yksilöitymisen vaiheita (kolmas ikävuosi). Harjoitteluvaihe on kokeiluvaihetta, jossa lapsi kokee mielihyvää liikkumisesta ja tutkii innokkaasti ympäristöään. Lapsi pystyy kuitenkin ylläpitämään mielikuvaa näkymättömissä olevasta äidistään vain hetken, joten hänen täytyy palata ”tankkaamaan turvallisuutta” äidin luo. Lapsella ei ole todellista tietoa kyvyistään ja vaaroista, vaan hän tuntee osaavansa ja hallitsevansa kaiken, olevansa kaikkivoipia. Hyvänolon rikkoutuessa lapsi voi saada uhmakohtauksen. Hänellä ei ole keinoja tunteen selvittämiseen, eikä hän pysty hillitsemään itseään. Lapsen omien hallinta- ja impulssien käsittelykeinojen kehittymiseksi lapsen tulisi saada taistella itsensä kanssa, tietäen turvan olevan kuitenkin lähellä. (Kurvinen ym. 2007, 149; Vilkkö-Riihelä 2003, 227–229.)

Uudelleen lähentymisen vaiheessa lapsi harjoittelee itsenäistymistä, lisäksi hän ymmärtää oman erillisyytensä paremmin. Lapsi voi alkaa uudelleen vierastaa ja voi kokea eroahdistusta joutuessaan olemaan liian kauan erossa vanhemmistaan. Hän voi turvautua leluun tai kehittää mielikuvitusystävän. Yksilöitymisen vaiheessa lapselle muodostuu pysyvämpi kuva niin itsestään kuin vanhemmistaan. Lapsi joutuu luopumaan kaikkivoipaisuuskuvitelmistään ja käsittelemään omaa pienuuttaan, jolloin lapsi voi kokea kiukkukohtauksia. Turvallisesti kiintynyt lapsi luottaa vanhempien rakkauden säilymiseen kiukuttelusta huolimatta. Turvattomasti kiintyneellä lapsella ei ole tällaista varmuutta ja kiukkukohtaukset voivatkin olla hyvin voimakkaita. (Kurvinen ym. 2007, 149; Vilkkö-Riihelä 2003, 228–230.)

John Bowlbyn (1907–1990) kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on synnynnäinen ominaisuus kiintyä häntä hoitavaan ihmiseen. Olennaista on, miten hoitava ihminen vastaa lapsen kiintymykseen. Erilaisia kiintymyssuhteiden muotoja ovat turvallinen, turvaton välttelevä, turvaton ristiriitainen sekä jäsentymätön. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi luottaa, että

hänet huomioidaan, hänen tarpeensa tunnustetaan ja niihin osataan vastata. Turvattomassa välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsi kokee, ettei aikuinen reagoi tai osaa reagoida lapsen sisäiseen hätään, ja että aikuinen ei ole saatavilla. Turvattomassa ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen on vanhemman epäjohdonmukaisten reaktioiden vuoksi vaikea ennustaa, kuinka hänen tarpeisiinsa vastataan. Jäsentymättömässä kiintymyssuhteessa lapsen ja aikuisen välillä kiintymyssuhdetta ei ole kunnolla syntynytkään, johtuen esimerkiksi siitä, ettei lapsen perushoidollisiin tarpeisiin ole kyetty vastaamaan. Lapsi voi hakea lohtua keneltä tahansa ihmiseltä tai vetäytyä kokonaan. Lapsen näkökulmasta jäsentymätöntä kiintymyssuhdetta pidetään vaarallisena ja kasvaminen aikuisuuteen on vaikeaa. (Kurvinen ym. 2007, 87–92; Vilkkö-Riihelä 2003, 200, 463.)

Eriksonin psykososiaalisten kriisien teorian mukaan lapsi elää 3–5-vuotiaana aloitteellisuuden ja syyllisyyden tunteen kriisiä. Lapsi oppii uusia asioita nopeasti, mutta arvioi usein fyysiset voimansa väärin. Vanhemmat joutuvatkin asettamaan rajoituksia ja kieltoja, jolloin lapsi joutuu pohtimaan kuinka aloitteellinen hän uskaltaa olla. Lapsi opettelee itsehillintää ja pettymystensietokykyä. Tätä kautta lapsen moraalitaju eli käsitys oikeasta ja väärästä alkaa kehittyä, ja hän kokee syyllisyydentunteita. Teorian mukaan kehityksensä seuraavassa vaiheessa lapsi elää ahkeruuden ja alemmuuden kriisiä, jossa lapsi pohtii omaa arvoaan. Vanhempien, kavereiden ja koulun antama palaute ovat oleellisia aloitekyvyn kehittymisen kannalta. Freudin psykoseksuaalisen kehitysteorian mukaan lapsi elää 3–6-vuotiaana fallista vaihetta, jossa hän tutustuu omaan sukupuolisuuteensa ja on kiinnostunut sukupuolten välisistä eroista. Samalla lapsi elää oidipaalista vaihetta, jossa hän tiedostaa vanhempien välillä olevan jotain erityistä ja tuntee siitä mustasukkaisuutta. Oidipaallinen kriisi ratkeaa lapsen samaistuessa samaa sukupuolta olevaan vanhempaansa, jolloin hän alkaa sisäistää omaa sukupuoli-identiteettiään. (Kurvinen ym. 2007, 151; Vilkkö-Riihelä 2003, 254–255, 527.)

2.3 Sosiaalinen kasvu ja kehitys 1–6-vuotiaana

Sosiaalisella kehityksellä tarkoitetaan kehittymistä yhteisön jäseneksi esimerkiksi vuorovaikutuksen, viestinnän, kasvatuksen ja leikin avulla. Sosiaalinen kehitys on osa psykososiaalista kehitystä, johon myös persoonallisuuden kehitys kuuluu. Psykososiaalisen kehityksen alueita ovat sosiaalistuminen, samaistuminen, itsekontrolli, moraalin kehitys, leikit todellisuuden jäsentäjinä ja näkemys psykologisesta syntymästä. (Vilkkö-Riihelä 2003, 223, 747.) Erityisesti

vanhemmilla on vaikutusta lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Vanhemmilta opitut arvot ja asenteet vaikuttavat siihen, kuinka lapsi kohtaa muut ihmiset. Vanhempien vastuulla on opettaa lapselle vuorovaikutuksen kautta empatian taito eli kyky ymmärtää toisten ihmisten tunteita ja eläytyä niihin. Empatian oppiminen on välttämätöntä, jotta lapsi oppii olemaan hyväksyttävästi vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. (Kurvinen ym. 2007, 156–157.)

Lapsi alkaa harjoitella sosiaalisia taitojaan kavereiden ja sisarusten kanssa kokeillen, mitkä vanhemmilta opitut taidot toimivat kodin ulkopuolellakin. Heidän kauttaan lapsi voi myös harjoitella erilaisia rooleja. (Kurvinen ym. 2007, 156.) Sosiaaliset suhteet laajentuvat leikin kautta, leikki muokkaa myös tunne-elämää ja psyykkisiä kykyjä. Leikin kehitys etenee yksin leikkimisestä rinnakkaisleikin ja yhdessä leikkimisen kautta järjestäytyneeseen yhteisleikkiin, jolloin myös säännöt saavat uuden merkityksen. Usein leikit heijastavat todellisuutta ja arjen kokemuksia. (Vilkko-Riihelä 2003, 233–235.)

Kiusaaminen on monimuotoinen ilmiö, jolla yleisesti tarkoitetaan samaan henkilöön toistuvasti kohdistuvaa ja systemaattista kielteistä käyttäytymistä sekä voiman ja vallan väärinkäyttöä. Kiusaamisena voidaan pitää kaikkea kiusattuun kohdistuvaa hänen loukkaavaksi kokeemaansa toimintaa. Se voi olla suoraa fyysistä tai sanallista aggressiivisuutta tai epäsuoraa manipulatiivista aggressiivisuutta. Kyse ei aina ole näkyvästä avoimesta hyökkäyksestä, vaan suurinta osaa kiusaamisesta on vaikea havaita, koska se on epäsuoraa ja hienovaraista. Usein siihen liittyy kiusatun sosiaalisen kanssakäymisen ulkopuolelle eristäminen ja yksin jättäminen. Hiljaisen kiusaamisen uhrin kertovat vain harvoin kokemuksistaan kenellekään, eivätkä epäsuorasti kiusaavat välttämättä tiedosta olevansa kiusaajia. (Lämsä 2009, 59 - 61.)

Kiusaamisen syyksi voi riittää mikä tahansa muista erottava ominaisuus. Taustalla voi olla myös kiusaajan itsetunto-ongelmat, kateus, ennakkoluulot, epävarmuus ja pelko sosiaalisen aseman menettämisestä. Kiusattua voidaan härnätä, jotta nähdään kuinka tämä reagoi. Reagointi voi altistaa jatkossakin kiusaamiselle. Kiusattu on jollain tavalla kiusaajaansa nähden puolustuskyvytön. Kiusaaminen jättää aina jälkensä ja on uhka tasapainoiselle kehitykselle. Yksittäiset tapahtumat eivät yleensä ole kasvun ja kehityksen kannalta haavoittavimpia, mutta voivat aloittaa reaktioiden ketjun, joka vaikuttaa itsetuntoon, minäkuvaan, toimintaan ja ihmissuhteisiin pitkän aikaa. Pitkään jatkuva kiusaaminen voi johtaa käyttäytymisen muutokseen, masennukseen tai elämänhalun ja – ilon menettämiseen. Joistakin kiusatuista voi tulla kiusaajia, koska he eivät löydä muita suojautumis- ja puolustuskeinoja. (Lämsä 2009, 60, 70 – 71.)

Lapsen aloittaessa päivähoidon hänen elämänpiirinsä laajenee ja monimutkaistuu. Lapselle ero äidistä on ahdistava kokemus ja aiheuttaa stressiä. Etenkin äitien suhtautumisella näyttää olevan merkitystä päivittäisten ero- ja kohtaamistilanteiden muodostumiselle. Siksi myös vanhempien kokemaa eroahdistusta tulisi käsitellä. (Kurvinen ym. 2007, 115.) 60 prosenttia 1–6-vuotiasista lapsista oli päivähoitossa vuonna 2006 (Tilastokeskus 2008, 500). Jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Vuonna 2005 joka viides 1–2-vuotiasista oli päivähoitossa osapäiväisesti, 3–6-vuotiasista joka neljäs. Päiväkotien ryhmäkoot vaikuttavat merkittävästi lasten hyvinvointiin. Päivähoitoasetuksen mukaan yhtä tehtävän kelpoisuusehdot täyttävää hoitajaa kohden saa olla korkeintaan neljä alle kolmevuotiasista lasta ja kolme vuotta täyttäneitä lapsia korkeintaan seitsemän. Päivähoidon ryhmäkokoja ei kuitenkaan seurata valtakunnallisesti säännöllisesti. (Tilastokeskus 2007, 174 – 176.)

Laki on turvannut syksystä 2001 alkaen kaikille lapsille mahdollisuuden osallistua koulun alkamista edeltävänä vuonna maksuttomaan esiopetukseen. Esiopetukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja siitä päättää lapsen huoltaja. Lakisääteisen esiopetuksen laajuus vuodessa on vähintään 700 tuntia eli päivässä keskimäärin neljä tuntia. (Tilastokeskus 2007, 190.) Esiopetuksessa olevia lapsia oli 2006 vuonna 57 452 (Tilastokeskus 2008, 500).

Lapsen aloittaessa koulunkäynnin, persoonallisuuden ja mielenterveyden perustekijöiden, kuten perusuottamuksen, aloitteellisuuden ja vanhemmista eriytymisen, kehittyminen on tavallisesti kunnossa. Tällöin lapsi tuntee olonsa turvalliseksi myös vieraiden seurassa koulussa, on tiedonhaluinen, utelias ja yhteistyökykyinen. Hän kykenee hillitsemään sisäisiä yllykkeitään, ja odottamaan vuoroaan. Lapsi ei liiemmin koe syyllisyyttä tai aiheettomasti syytä muita, häntä ei tarvitse pakottaa eikä hänen tarvitse pakottaa muita. Älyllinen taso, kognitiivinen tyyli, sosiaaliset taidot ja emotionaalinen persoonallisuus muodostavat lapsen yksilöllisen profiilin. Profiilin eri osien tasoista ja keskinäisistä suhteista muodostuu pääpiirteissään lapsen koulunkäyntivalmiudet. Koulunkäynnin onnistumiselle omat edellytyksensä asettavat myös lapsen fyysiset tekijät ja yksilöllinen kehitysnopeus. Siihen millainen merkitys koululla on lapselle vaikuttaa esimerkiksi perheen olosuhteet, lapsen suhde vanhempiin, toverisuhteet ja harrastukset. (Almqvist 2009, 103 – 107.)

2.4 1–6-vuotiaan lapsen päivittäinen elämä

Lammi-Taskulan ja Varsan (2001, 19) tutkimuksen mukaan päiväkodissa vanhempien aloitteesta keskusteluja oli aloitettu muun muassa päivähoidon tavoitteista, laadusta ja resursseista, ryhmäajoista, lasten perushoidosta, sairauksista, lasten kasvatuksesta ja kehityksestä sekä perheen elämän muutoksista. Neuvolassa vanhempien aloitteesta kymmenen useimmin puheeksi otettua aihetta olivat lapsen kasvatusta, lapsen nukkuminen, lapsen ravinto ja syöminen, parisuhde, jaksaminen, lapsen uhma, rajat, päivähoito ja lapsen itku. Neuvoloiden työntekijöiden vastauksista selvisi vanhempien toive ryhmistä, joissa saisi keskustella samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Neuvolan työntekijöiden käsityksen mukaan leikki-ikäisten lasten äideistä 76 prosenttia ja isistä 49 prosenttia osallistuu aktiivisesti neuvolan vanhemmuuden tukemiseen liittyviin projekteihin. Päiväkodin työntekijöiden käsityksen mukaan päiväkodin vanhemmuuden tukemiseen liittyviin projekteihin aktiivisimmin osallistuivat 3–5-vuotiaiden lasten äidit. (Lammi-Taskula & Varsa 2001, 23–24, 46–47, 56.)

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakesin Hyvinvointi ja palvelut (HY-PA) -hankkeen vuonna 2006 tekemän lapsiperhekyselyn tuloksien mukaan yhteiset pelit ja leikit sekä ulkoilu ja lukeminen tuottivat eniten iloa pikkulasten vanhemmille. Ruokailuun, nukkumiseen ja pukeutumiseen liittyvät asiat olivat lasten ja vanhempien välillä suurimpia erimielisyyksien aiheita pikkulapsiperheissä. Alle seitsemänvuotiaiden lasten kohdalla nukkuminen aiheutti lasten ja vanhempien välillä erimielisyyksiä tai riidanaiheita 40 prosentilla vanhemmista. Lapsen ruokailuun liittyvistä hankaluuksista kertoi lähes puolet alle kouluikäisten lasten vanhemmista. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61–64.)

Ruokailuun liittyvät erimielisyydet ja ristiriidat lapsen ja aikuisen välillä voivat johtua siitä, ettei vanhempi oivalla, hyväksy tai osaa auttaa lasta uuden taidon harjoittelussa ruokailutilanteessa, vaikka lapsi olisi siihen valmis. Syömisen ja ruokanautinnon pulmien ehkäisyyn perustana on lapsen tukeminen hänen taitojensa kartuttamisessa. Lapsen ravitsemuskasvatuksen haasteena on vanhempien tukeminen niin, että lapsen arjen ruoanvalinta-, ruoanvalmistus- ja ruokailutilanteilla luodaan vankka perusta lapsen ruokatottumusten asteittaiselle laajenemiselle. (Nurttila 2001, 99–100.) Perheen elämäntilanne kokonaisuutena, kuten kiire, elämän rytmittömyys, vanhempien työpaineet, taloudellinen niukkuus, perheiden rikkonaisuus, sosiaalisten tukiverkoston puuttuminen ja vanhempien alkoholiongelmat, voivat heijastua myös perheen ravitsemukseen ja ruokailuun. Elämänrytmin säännöllisyyden turvaaminen, van-

hemmuuden tukeminen sekä lasten ja vanhempien välisten yhteisten pelisääntöjen sopiminen voivat toimia ravitsemustilan kohentumisen lähtökohtana. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 19.)

Läpi elämän muokkautuvien ruokatottumusten ja – mieltymysten perusta luodaan jo lapsena ja niiden kehittymisen kannalta onkin tärkeää, että lapsi saa monipuolisia kokemuksia syömisestä ja ruoasta. Lapsen ruokatottumusten kehittymiseen vaikuttavat perheen ruokavalinnat, ruokapuheet ja asenteet sekä ruokailurytmi. Vanhempien kannattaa miettiä, kuinka puhuvat ruoasta, syömisestä, syömisestä vähentämisestä ja laihduttamisesta lapsen kuullen, sillä ne vaikuttavat myös lapsen käsityksiin ja asenteisiin. Ruokailutilanteen ilmapiirillä on merkittävä vaikutus siihen, miten lapsi syö ja mistä hän oppii pitämään. Miellyttävän ilmapiirin saavuttamisessa on tärkeää lapsen kuunteleminen, yhdessä keskustelu ja kiireettömyys. Ruokailun tulisi olla luonnollinen, jokapäiväinen tapahtuma, jossa vanhemmat ohjaavat johdonmukaisesti omalla esimerkillään ruokailutilannetta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004a, 136, 139, 141–142.)

Uni-valverytmi kehittyy lapsen kasvaessa. Vastasyntyneellä 13–20 tunnin uni jakautuu useampaan jaksoon ja kouluikäisellä uni on yhtäjaksoinen 8–10 tunnin yöuni. Päiväunista lapset luopuvat useimmiten viimeistään viisivuotiaina. (Almqvist 2004, 345.) Ihminen nukkuu lähes puolet koko lapsuudestaan. Leikki-iässä lapsi nukkuu varsinkin alkuyöstä yleensä hyvin sikeästi, koska yön alkuun painottuu syvän unen vaihe, jolloin aivot toiminta on hitaimmillaan. Päiväunien tarve on yksilöllistä ja voidaankin sanoa, että lapsi on nukkunut riittävästi, jos on normaaliin nukkumaanmenoaikaansa asti pirteä. Pitkäaikainen osittainen unenpuute voi aiheuttaa lapselle ylivilkasta käyttäytymistä. (Saarenpää-Heikkilä 2007, 8, 14, 18–19, 24.)

Liikunta tukee tervettä kehitystä ja kasvua sekä edistää hyvinvointia lapsuudessa. Normaalisti pieni lapsi liikkuukin runsaasti (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 198). Lapsuudessa liikumisella ja liikunnalla on monia tehtäviä. Se on keino kokea maailmaa ja todellisuutta, mutta myös tärkein ja ensimmäinen oppimisen kanava. (Kurvinen ym. 2007, 509.) Liikuntataidolla on merkitystä lapsen itseluottamuksen ja minäkuvan kehittymiseen. Välillisesti liikunnalla voidaan edistää myös sosiaalista, tiedollista sekä tahdon ja tunteiden kehitystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 198.) Osa lapsista on toisia liikunnallisempia. Liikunnan määrään vaikuttaa myös sukupuoli, sillä poikalapsia ohjataan enemmän liikunnallisiin leikkeihin, tyttöjä helposti rauhallisempiin leikkeihin. Lapsen ollessa alle kolmevuotias liikunnan rasituksen tulisi suuntautua kehon eri osiin monipuolisesti, ei kuitenkaan pitkäkestoisesti tai yhteen li-

hasryhmään keskittyvästi. Arkipäivän tilanteet, kuten juokseminen, pomppiminen ja peuhaaminen ovat pienelle lapselle sopivaa liikuntaa. Aikuisen tehtävänä on toimia mallina liikkunnasta nauttimisesta, rohkaista lasta liikkumaan ja luoda siihen sopiva ilmapiiri, jossa lapsi keksii myös itse erilaisia tapoja liikkua. Motoriset perusliikkeet ovat keskeisiä alle kouluikäisen lapsen liikkunnassa. (Kurvinen ym. 2007, 509–510.) Lapsuuden ajan kokemukset liikkunnasta luovat edellytyksiä elinikäiselle liikuntaharrastukselle (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 198).

Alle kouluikäiset lapset kävivät lääkärissä vuonna 2005 keskimäärin kolme ja puoli kertaa. Yli yksivuotiaista, mutta alle kouluikäisistä lapsista 90 prosenttia kävi vuonna 2005 terveyskeskuslääkärin vastaanotolla. 1–6-votiaiden lääkärikäynneistä joka neljäs oli yksityisvastaanotolla vuonna 2005. Alle kouluikäiset lapset olivat vuonna 2005 sairaalahoidossa useimmin lastentautien erikoisalalan osastolla ja toiseksi useimmin korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoisalalla (Tilastokeskus 2007, 341–342, 345 – 346). Sairaalaan joutuminen on usein pelottava ja rasittava kokemus lapselle ja vanhemmillekin. Vanhemmat ovat tavallisesti motivoituneita hoitamaan lasta ja lapsen oireista kertoessaan he ovat yleensä oikeassa. Lasta hoidettaessa voimien tarkkailu on olennaista, koska lapsen tila voi muuttua nopeasti. Lapsella toistuvat infektiot ovat tavallisia. Alle kolmevuotiaalla lapsella viidestä kymmeneen infektiota vuodessa on vielä normaalia. (Kunnamo 2004, 90, 94.) Useimmille infektioille lapsi altistuu kodin ulkopuolella, koska esimerkiksi ryhmäpäivähoidoissa on paljon lapsia, jolloin infektiot leviävät helposti (Peltola 2004, 141).

Hengitystieinfektiot ja allergeenit ovat tärkeimmät astmaa laukaisevat tekijät (Kajosaari 2004, 260). Astma on Suomessa yleisin lasten pitkäaikaissairaus (Knip & Sipilä 2004, 308). Sitä sairastaa neljästä seitsemään prosenttia suomalaislapsista. Astma on keuhkoputkien krooninen tulehdustila, johon liittyy myös keuhkoputkien ärtyvyyystaipumus. Erityiskorvattaviin astmalääkkeisiin oikeutettujen lasten määrä on kolminkertaistunut viimeisen 15 vuoden aikana. Kaikista lasten erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetuista astmaatikkoja on yli 60 prosenttia. (Kajosaari 2004, 260.) Toiseksi yleisin lasten pitkäaikaissairaus Suomessa on diabetes. Lapsuusiän diabeteksen ilmeneminen on Suomessa maailman korkein. Tyypin 1 diabetes on autoimmuunisairaus, jossa ulkoinen tekijä käynnistää haiman saarekkeiden insuliinia tuottavien beetasolujen vaurioitumisen. Tutkimustyöstä huolimatta näitä ulkoisia tekijöitä ei ole voitu tunnistaa. (Knip & Sipilä 2004, 308 – 310.)

Lapsille aiheutuu tapaturman seurauksena vuosittain noin 8 000 sairaalahoitokertaa. Tapaturmista alle 3-vuotiaiden kohdalla suurin osa tapahtuu kodin sisätiloissa. Ulkona tapahtuneiden tapaturmien osuus kasvaa 4-vuotiaasta lähtien. Tapaturmia tapahtuu kaksi kertaa yleisimmin pojille kuin tytöille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 196.) Lapsilla tapaturmatyypeistä korostuu erityisesti koti- ja vapaa-ajantapaturmien osuus. Alle 4-vuotiaiden tapaturmista koti- ja vapaa-ajantapaturmien osuus on 94 prosenttia. Vuonna 2005 1–4-vuotiaista lapsista tapaturman seurauksena kuoli 12 lasta, 5–9-vuotiaista 13 lasta. (Tilastokeskus 2007, 347, 379.)

3 VANHEMMUUS JA PERHE-ELÄMÄ

Seuraavassa käsittelemme vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyviä aiheita sekä niiden muutoksia ja kriisejä.

3.1 Vanhemmuus

Vanhemmuus voidaan nähdä biologisena, psyykkisenä, sosiaalisena ja juridisena. Biologisella vanhemmuudella tarkoitetaan perinnöllistä suhdetta lapsen ja vanhemman välillä. Psyykkinen vanhemmuus kuvaa kiintymykseen perustuvaa suhdetta vanhemman ja lapsen välillä. Usein lapsi reagoikin parhaiten sen aikuisen tukeen, tietoon, hoivaan ja ohjeeseen, kenet hän kokee vanhemmakseen tunnetasolla. Sosiaalisella vanhemmuudella tarkoitetaan lapsen käytännön asioista huolehtivaa aikuista, joka asuu lapsen kanssa ja osallistuu tämän arkeen ja kasvatusvastuuseen. Lapsi ei välttämättä kutsu tällaista aikuista isäksi tai äidiksi, vaan nimeltä. Uusperheessä uuden sosiaalisen vanhemman huolenpito voikin alussa herättää vastustusta lapsessa. Juridisesta vanhemmuudesta käytetään käsitettä huoltajuus ja sillä tarkoitetaan lain asettamia oikeuksia ja velvollisuuksia. Se on lähtökohtaisesti sama kuin biologinen vanhemmuus, jossa vanhemmalla on automaattisesti juridiset oikeudet ja velvollisuudet lapseen. Juridiseksi vanhemmaksi voi tulla myös adoption kautta. (Hyvärinen 2007, 354; Kurvinen ym. 2007, 86.)

Vanhemmaksi kasvaminen on lapsen odotuksesta läpi elämän jatkuva perheen sisäinen prosessi, johon vaikuttavat niin vanhempien omat kokemukset, heidän lapsuutensa ja mielikuvat vanhemmuudesta, kuin myös yhteiskunnalliset odotukset. Jokainen lapsi ja jokainen lapsen ikävaihe on erilainen, ja vanhemmuus syntyykin oman lapsen kautta ja vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Avoimen ja turvallisen suhteen luomiseen vaikuttavat vanhempien hyvä itsetunto ja myönteinen käsitys itsestä kasvattajana. (Lastensuojelun keskusliitto a; Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 80, 83.) Vanhemmuus lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta parisuhteessa ja lapsen kannalta tärkeää onkin vanhempien parisuhteen toimivuus (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 80– 81).

Lapsi tarvitsee erilaista vanhemmuutta eri ikäkausina. Leikki-ikäisen lapsen vanhemman rooli on toimia rajojen asettajana, ihmissuhdeosaajana ja elämän opettajana. Leikki-iässä lapsi ko-

ettelee rajojaan ja löytää oman tahtonsa. Vanhemman tulee olla rajojen asettajana johdonmukainen, jotta lapsi oppii omat rajansa perheen arkielämässä. Rajat luovat lapselle turvallisuutta ja hän tuntee olevansa hyväksytty. Lapsi jäsentää käsitystään maailmasta ja ympäristöstään sen mukaan, miten aikuinen niihin suhtautuu. Vanhemmat ja muut aikuiset antavat lapselle myös mallin sosiaalisin suhteisiin. (Lastensuojelun keskusliitto a.) Turvallinen kasvuympäristö voi suojella lasta vaikeiltakin tilanteilta, kun taas huono kasvuympäristö voi ohjata lapsen kehitystä sellaiseen suuntaan, ettei lapsi pysty säätelemään stressiään. Stressi kuuluu elämään, joten lapsen on jollain tavalla opittava säätelemään ja puskuroimaan sitä. (Lämsä 2009, 159 – 160.)

3.2 Perhe-elämä ja sen muutokset

Perheelle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Tilastokeskuksen mukaan perheellä tarkoitetaan avo- tai aviopuolisoita tai parisuhteensa rekisteröineitä henkilöitä, yhdessä asuvia avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevia henkilöitä ja heidän lapsiaan sekä jompakumpaa vanhemmista lapsineen (Tilastokeskus 2007, 32). Lapsella voi olla useampia perheitä ja vanhempia, joihin voi kuulua myös esimerkiksi sijaisvanhemmat. Olennaista kuitenkin on, että lapsella on arjessaan edes yksi luotettava aikuinen, johon hänellä on turvallinen kiintymyssuhde. (Hyvärinen 2007, 354–355.)

Perheet voidaan jakaa erilaisiin tyypeihin sen mukaan, ketä perheeseen kuuluu. Ydinperheellä tarkoitetaan yleensä sellaista perhettä, jossa lapset ja vanhemmat asuvat yhdessä. Suurperheellä tarkoitetaan perhettä, jossa ydinperheen kanssa asuu muita sukulaisia. Yksinhuoltajaperheen muodostaa jompikumpi vanhemmista ja lapset. (Kurvinen ym. 2007, 55.) Uusperhe määritellään tilastokeskuksen mukaan lapsiperheeksi, jossa kaikki alaikäiset lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä (Tilastokeskus 2006, 126).

Perheen hyvinvointiin vaikuttavat vanhempien voimavarat. Voimavaroja kuormittavat perhetilanteesta ja lapsen iästä riippuen arkipäivän raskaus, oman ja yhteisen ajan vähäisyys, vanhemmuuteen liittyvä epävarmuus, rooliristiriidat, väsymys, rahatilanteen kireys ja liiallinen työmäärä tai työttömyys. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004b, 80– 81.) Stakesin HYPA -lapsiperhekyselyn tulosten mukaan lapsiperheiden vanhemmat kokevat työn vaatimusten ainakin jossain määrin kuormittavan perhe-elämää. Kaksi viidestä vanhemmasta kokee ainakin jollain tavalla laiminlyövänsä työnsä vuoksi kotiasioita, äideistä lähes puolet ja isistä run-

sas kolmannes. Pikkulasten vanhemmista noin kolmannes kokee työnsä takia viettävänsä usein tai jatkuvasti lapsensa kanssa vähemmän aikaa kuin haluaisi. Erityisesti pikkulapsivaiheessa myös puolison kanssa koetaan työstä johtuvaa yhteisen ajan puutetta. Toisaalta työn koetaan kuitenkin myös tukevan parisuhdetta. Ylityöt, yötyö tai yön yli kestävät työmatkat ovat hankalia monille alle kouluikäisten lasten äideille, mutta isille selvästi harvemmin. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 42–43.)

Työn ja perheen yhteensovittamisen keinona osa-aikatyö ei ole kovin yleistä, vaikka pienten lasten äideillä tämä onkin muita vanhempia hieman yleisempää. Tilastokeskuksen mukaan äitien työllisyysaste vaihtelee perheen nuorimman lapsen iän mukaan. Joka kolmas alle kolmivuotiaiden lasten äideistä hoitaa lapsiaan kotona ilman voimassa olevaa työsuhdetta. Lasten lukumäärä vaikuttaa äidin työllisyyteen vasta, kun lapsia on vähintään kolme. Lapsiperheiden isien työllisyysaste oli yli 90 prosenttia ja pysyy yhtä korkeana perheen lasten ollessa kouluikäisiä tai sitä nuorempia. Yksinhuoltajilla työttömyys on parisuhteessa eläviä yleisempää. (Tilastokeskus 2007, 245, 250.)

Avo- tai avioliitossa elävistä äideistä 37 prosenttia sekä isistä 31 prosenttia oli huolissaan jaksamisestaan vanhempana. Muita useammin jaksamisestaan vanhempana huolestuneita olivat yksinhuoltajat ja yksin elävät etävanhemmat. Ilman puolisoa elävistä äideistä 54 prosenttia ja 41 prosenttia isistä oli huolestuneita jaksamisestaan vanhempana. (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 39–41.) Omasta jaksamisestaan huolissaan olleet vanhemmat kertoivat riitelevänsä muita useammin lastensa kanssa esimerkiksi nukkumisesta ja ruokailusta. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 64.)

Perheelle tärkeä tuki on samassa elämäntilanteessa olevat muut lapsiperheet (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 81). Kuitenkin varsinkin pikkulapsivaiheessa äideillä jää isää useammin vähemmän aikaa ystävilleen työ- ja perhe-elämän ohessa. Lähes puolet äideistä kärsii ajanpuutteesta ystävien kanssa. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 43.) Työstä johtuva ajanpuutteen kokemus on yhteydessä huoleen omasta jaksamisesta vanhempana. Tämä voi vaikuttaa siihen, että läheisiltä saatava tuki jää kaivattua vähäisemmäksi. Huolta omasta jaksamisesta vanhempana työssäkäynti ei sinänsä lisännyt niin äideillä kuin isilläkään. Työssäkäyvien äitien lailla lähes yhtä huolestuneita jaksamisestaan vanhempana olivat kotona lasta hoitavat äidit. (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 44, 46.)

Vuonna 2007 Suomessa syntyi yhteensä 58 933 lasta, joista 58 729 oli elävänä syntyneitä. Synnyttäjien keski-ikä oli 30 vuotta ja ensisynnyttäjien noin 28 vuotta. Aviopareja, joilla oli 0–6-vuotiaita lapsia, oli 174 229 ja avopareja 65 994. Perheissä, joissa oli äiti ja lapsia, 0–6-vuotiaita lapsia oli 36 032. Perheissä, joissa oli isä ja lapsi, 0–6-vuotiaita lapsia oli 2 261. Aviopareista suurimmalla osalla noin 41 prosentilla oli kaksi lasta. Avopareista 51 prosentilla oli yksi lapsi. Yhden vanhemman perheissä yli 50 prosentilla oli yksi lapsi. (Tilastokeskus 2008, 134,140.) Jos perheeseen syntyi vuonna 2005 toinen lapsi, oli tällä ikäeroa edelliseen keskimäärin kolme ja puoli vuotta. Vuonna 2005 syntyneellä perheen kolmannella lapsella ikäero edelliseen lapseen oli keskimäärin neljä vuotta ja seitsemän kuukautta. Tästä eteenpäin, seitsemänteen lapseen asti, ikäväli edelliseen lapseen oli sitä lyhyempi, mitä monennesta lapsesta oli kyse. Seitsemännen lapsen kohdalla ero vakiintuu noin kahteen ja puoleen vuoteen. (Tilastokeskus 2007, 59.)

Lapsen syntyessä ja kasvaessa vanhemmat ovat oikeutettuja saamaan erilaisia Kansaneläkelaitoksen eli Kelan maksamia etuuksia. Kelan myöntämiä etuuksia ovat äitiysavustus, äitiys- ja isyyserä, vanhempainraha, lapsilisä, kotihoidontuki, yksityisen hoidon tuki, adoptiotuki ja erilaiset tuet lapsen sairastaessa. (Kansaneläkelaitos.) Lapsilisiä maksettiin Suomessa 2007 vuonna 1411,4 miljoonaa euroa. Lapsilisiä saaneita perheitä oli 565 212. Kelan maksamaa pienten lasten hoidon tukea sai 2007 vuonna 88 210 perhettä. (Tilastokeskus 2007, 501.) Lastensuojelulaissa veloitetaan sosiaalihuolto järjestämään tarvittaessa perhetyötä. Perhetyöllä tarkoitetaan keskusteluapua ja perheen tukemista arjen toiminnoissa. Työllä voidaan tukea vanhempia kasvatustehtävässään ja järjestää lapselle toimintaa, joka tukee hänen hyvinvointiaan. Keskeistä perhetyössä onkin lapsen edun turvaaminen. (Sosiaaliportti.) Avohuollon työmuotoja ovat esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvolan ohjaus- ja terapiapalvelut, tukiperheen tai tukiperheen järjestäminen, lasten harrastusten taloudellinen tukeminen sekä loma ja virkistystoiminta. (Lastensuojelun keskusliitto b.)

Vuonna 2005 vanhempien erilleen muuton koki 31 000 lasta, näistä 11 600 lasta oli avopari-perheestä. Avoparien erilleen muuttaminen oli vuonna 2005 lähes kolme kertaa yleisempää kuin avioparien. Lapsella voi olla eron jälkeenkin kaksi huoltajaa, mutta Suomessa lapsella voi olla vain yksi virallinen asuinpaikka. Avioerolapsista yli puolella on tehty sopimus vanhempien yhteishuoltajuudesta. Avioeron jälkeen äidin luona asui vuonna 2005 valtaosa lapsista, 1–6-vuotiaista lapsista noin 90 prosenttia. (Tilastokeskus 2007, 93, 97.) Lapsen on tärkeää saada säilyttää läheinen suhde molempiin vanhempiinsa eron jälkeenkin. Hylätyksi tu-

lemisen kokemus voi olla lapsella pitkäaikainen ja säilyä jopa aikuisuuteen saakka, elleivät vanhemmat osaa lohduttaa lastaan. Lapsi voi olla eron jälkeen vanhempiaan kohtaan hyvin riippuvainen ja takertuvainen, sillä hän voi pelätä kotona asuvan vanhemmankin jättävän hänet. Elintapojen muuttuminen voi aiheuttaa lapsessa myös raivoa. Lapsen tulee saada näyttää tunteensa sekä rakastaa ja ikävöidä molempia vanhempiaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 245–246.)

3.3 Perhe-elämän kriisit

Lapsiperheiden vanhemmat ilmoittavat harvoin alkoholiin liittyviä ongelmia, itsellä alkoholin käytöstä johtuvia ongelmia kertoi äideistä vain prosentti ja isistä kuusi prosenttia (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 48). Työikäisestä väestöstä vuonna 2007 miehistä 19 prosenttia ja naisista viisi prosenttia joi vähintään kerran viikossa väkeviä alkoholijuomia. Päivittäin väkevää alkoholia tai viinaa joi 1,3 prosenttia miehistä ja 0,3 prosenttia naisista. Suurin osa miehistä (40,6 %) ja naisista (53,8 %) joi väkevää alkoholia tai viinaa muutaman kerran vuodessa tai harvemmin. Naisista 23,2 prosenttia ja miehistä 19,5 prosenttia joi viiniä kahdesta kolmeen kertaan kuukaudessa. Suurin osa naisista (35,3 %) ja miehistä (35,1 %) joi viiniä muutaman kerran vuodessa tai harvemmin. Suurin osa miehistä (25,7 %) joi olutta kahdesta kolmeen kertaan viikossa. Naisista suurin osa (40,8 %) ei juonut koskaan olutta. Vuonna 2007 työikäisestä väestöstä miehistä 26 prosenttia ja naisista 17 prosenttia tupakoi päivittäin. Satunnaisesti tupakoi miehistä 7,5 prosenttia ja naisista 5,9 prosenttia. Suurin osa miehistä (41,8 %) ja naisista (57,6 %) oli tupakoimattomia. (Tilastokeskus 2008, 518 – 520.)

Stakesin HYPÄ -lapsiperhekyselyn tuloksista ilmeni, että osa vanhemmista pitää kurittamista tarpeellisena ja myös fyysisesti kurittaa lastaan. Suomessa lapsen fyysinen kurittaminen on ollut lailla kiellettyä vuodesta 1983 lähtien. Isien suhtautumiseen fyysisen kurituksen tarpeellisuuteen lisäävästi vaikuttavat huoli omasta jaksamisesta tai riittävydestä vanhempana. Samoin lasten ja vanhempien passiivinen yhdessä olo, kuten television katselu, lisää fyysisen kurituksen mahdollisuutta. (Lammi-Taskula & Bardy 2009, 61, 64–65.) Poliisiammattikorkeakoulun vuonna 2008 tekemän tutkimuksen mukaan äidit kurittavat isiä useammin lapsiaan, vaikka heidän asenteensa lapsen fyysiseen rankaisemiseen on isiä kielteisempi (Törrönen 2009, 14).

Suomessa perheväkivalta on aina rikos. Väkivalta voi olla fyysistä, psyykkistä, taloudellista tai uskonnollista ja se voi ilmetä toisen ihmisen alistamisena, pelotteluna ja vahingoittamisena. Lapseen kohdistuessa ruumiillinen kuritus, kuten tukistaminen ja läpsiminen, kuuluu fyysiseen väkivaltaan varsinaisen pahoinpitelyn lisäksi. Väkivallan tunnistaminen ja avun tarjoaminen on vaikeaa, sillä perheen sisäisiin asioihin puuttuminen on usein korkean kynnyksen takana. Aiheen arkaluontoisuudesta ja häpeällisyydestä johtuen aiheesta ei puhuta, mikä vaikeuttaa sen yleisyyden arvioimista. Naiset ja lapset ovat usein lähisuhde- ja perheväkivallan kärsijöitä. Arvioidaan, että Suomessa elää noin 200 000 lasta väkivallan ilmapiirissä sekä joka viidennen naisen joutuvan väkivallan uhriksi parisuhteessaan. Vuosittain Suomessa noin 30 naista kuolee parisuhdeväkivallan uhrina. (Kurvinen ym. 2007, 66.) Väkivallan uhrina kuolee vuosittain kuudesta yhteentoista lasta. 1–4-vuotiasta lapsista väkivallan seurauksena kuoli 4 lasta vuonna 2005. (Tilastokeskus 2007, 375, 379.) Lähisuhteissa tapahtuneista törkeistä pahoinpitelyistä naisten tekemiä on 40 prosenttia. Lasten pahoinpitelyistä naisten tekemiä on puolet. (Törrönen 2009, 14.)

Vuonna 2005 tuhatta lasta kohden noin yhdestä seitsemään 1–6-vuotiasta lasta koki äitinsä tai isänsä kuoleman. Kaikkiaan vuonna 2005 kuoli 2600 lapsen äiti tai isä. Isänsä kuoleman elinaikanaan kokeneiden lasten osuus on suurempi kuin äitinsä kuoleman kokeneiden. 286 lapselta kuoli sekä äiti että isä. (Tilastokeskus 2007, 99–101.) Kaikista kuolemantapauksista lapseen vaikuttaa eniten vanhemman kuolema. Vanhemman kuoleman seurauksena lapsi ei ainoastaan menetä rakasta ihmistä, vaan hänen jokapäiväinen elämänsä kokee suuria muutoksia. Lapsen on helpompaa ymmärtää isovanhempiensa kuolema, koska nämä ovat jo vanhoja. Isovanhempien kuolema voi kuitenkin vaikuttaa voimakkaasti lapseen, jos heillä on ollut tiiviit välit. (Dyregrov 1993, 32, 38.)

Vuonna 2005 kuoli 73 1–6-vuotiasta lasta. Ensimmäisen elinvuoden jälkeen lasten kuolemia aiheuttavat eniten tappavat taudit, joista yleisimmät vuonna 2005 olivat kasvaimet ja leukemiat. Poikien kuolleisuus on korkeinta 1–2-vuotiaana ja teini-iässä, tyttöjen kuolleisuus on suhteellisesti korkeinta 3–6-vuotiaana ja teini-iässä (Tilastokeskus 2007, 374–376). Lapsen kuolemalla on suuri vaikutus kodin tunneilmastoon. Sisaruksien menettävät leikkiverin ohella joksikin ajaksi myös vanhempien huolenpidon ja huomion. Lapsi voi kokea syllisyydentunteita sisaruksien kuolemasta tai kärsiä niin kutsutusta elonjäämissyällisyydestä. Sisaruksensa kuoleman kokeneen lapsen vanhemmat voivat käyttäytyä ylihuolehtivaisesti, mikä saattaa vaikeuttaa lapsen itsenäistymistä. (Dyregrov 1993, 35–37.)

Lapsen ajattelun kehityksen myötä kehittyy myös hänen käsityksensä kuolemasta. Alle viisivuotias lapsi ei pidä kuolemaa lopullisena, vaan ajattelee, että kuollut voi palata takaisin. Tämän ikäinen lapsi ei ymmärrä myöskään, että kuolema koskettaa kaikkia. Alle viisivuotias lapsi ymmärtää asiat hyvin konkreettisesti ja saattaa myös kuvitella, että hänen ajatuksensa, toiveensa, tunteensa ja tekonsa ovat syynä siihen, mitä itselle tai muille tapahtuu. Lapselle kuolemantapauksesta kertominen on ensisijaisesti vanhemman tai jonkun muun lapselle läheisen ihmisen tehtävä. Asiasta tulee kertoa konkreettisesti eikä lapselta kannata salata asioita. Asioiden salaaminen ja kuolemantapaukseen liittyvien syiden ja olosuhteiden kertomatta jättäminen synnyttää helposti erilaisia kuvitelmia lapsen mielessä. Lapsen tavallisimmat välittömät reaktiot kuolemantapaukseen ovat sokki ja epäily, pelko ja avuttomuus, apatia ja lamaannus sekä kaikki jatkuu entisellään ajatus. (Dyregrov 1993, 13, 14, 17, 48, 54–55, 63.)

3.4 Vanhempainkoulu vanhempien tukena

Vanhempainkoulut ovat osa perhekeskusten ennaltaehkäisevää työtä (Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2007). Vanhempainkoulut on jäsennelty lapsen ikävaiheiden mukaan (LIITE 1). Vanhempainkoulu I on perhevalmennusta, alkaen vauvan odotuksesta ja päättyen lapsen ollessa noin vuoden ikäinen. Vanhempainkoulu II on tarkoitettu 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmille. Vanhempainkoulu III tarkoitettu on 7–12-vuotiaiden lasten vanhemmille. Vanhempainkoulu IV on suunnattu 13–15-vuotiaiden lasten vanhemmille. (Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2008.) Syksyllä 2009 vanhempainkoulu I oli toiminnassa koko Kainuun alueella, vanhempainkoulu III ja IV olivat toiminnassa Ylä-Kainuussa. Vanhempainkoulu III:ta on kokeiltu myös Kajaanissa. Vanhempainkoulu II ei ollut vielä toiminnassa Kainuussa. (M. Moilanen henkilökohtainen tiedonanto 8.10.2009.)

Vanhempainkoulun tavoitteena on vanhempien keskinäisten vertaistukiryhmien muodostuminen, alun ohjattujen tapaamisten jälkeen (Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2008). Vertaistukiryhmällä tarkoitetaan toisten samassa elämäntilanteessa elävien antamaa sosiaalista tukea. Ryhmissä syntyneet uudet ihmissuhteet lujittavat perheiden tukiverkkoa. Vanhemmat voivat saada toisiltaan käyttökelpoista tietoa, joka auttaa jäsentämään omaa elämäntilannetta, avaa uusia näkökulmia ja helpottaa käytännön pulmissa. Ryhmissä tulee esille mahdollisten pulmien yleisyys ja vastaantulevien muutosten tavallisuus, yhdessä niistä uskalletaan puhua ja löytää niihin ratkaisu. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 113.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyömme tavoitteena on kuvailla Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Lisäksi tavoitteena on kuvaila millaisista aiheista he olivat kiinnostuneita.

Tarkoituksena on tuottaa opinnäytetyön toimeksiantajalle tietoa, Sotkamon ja Kuhmon alueen, 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Tulosten avulla voidaan arvioida vanhempainkoulu II järjestämisen kannattavuutta Sotkamon ja Kuhmon alueella ja tulevaisuudessa tuottaa vanhempainkoulu II materiaalia, joka vastaa vanhempien tarpeisiin mahdollisimman hyvin.

Tutkimusongelmamme ovat:

1. Millaista kiinnostusta vanhempainkoulu II herättää Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmissa?
  - * Miten perheen lasten määrä vaikuttaa vanhempien kiinnostukseen?
  - * Miten vanhempien ikä vaikuttaa heidän kiinnostukseensa?
2. Millaisista aiheista Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmat ovat kiinnostuneita?
  - * Miten perheen lasten määrä vaikuttaa siihen, mistä aiheista vanhemmat ovat kiinnostuneita?
  - * Miten vanhempien ikä vaikuttaa siihen, mistä aiheista he ovat kiinnostuneita?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Seuraavassa käsittelemme opinnäytetyömme tutkimus- ja tiedonkeruumenetelmän valintaa sekä kyselytutkimuksen toteutusta ja aineiston analysointia.

5.1 Kvantitatiivinen lähestymistapa

Tutkimusmenetelmän valinnassa ratkaisevia ovat tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelma (Heikkilä 2005, 14). Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan empiirisen tutkimuksen konkreettisia aineiston hankinta ja analyysimetodeja tai tekniikoita, jotka voidaan luokitella laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin menetelmiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 127–128). Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen metodeja tai lähestymistapoja ovat muun muassa tapaustutkimukset ja fenomenologia. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen metodeja ovat kokeet sekä surveyt eli kyselyt ja strukturoidut haastattelut. (Creswell 1994, 10–13.)

Kvantitatiivisen tutkimustavan valitsimme tutkimusongelmiemme pohjalta. Halusimme tietää kuinka laajaa kiinnostusta vanhempainkoulu II herättää vanhemmissa ja millaisista aiheista ollaan eniten kiinnostuneita. Tämän vuoksi tutkimuksen toteuttaminen laadullisena esimerkiksi noin 10 haastattelun aineistona ei ollut sopiva vaihtoehto. Tarvitsimme paljon vastaajia pystyäksemme mittaamaan kiinnostuksen määrää. Huomioiden 1–6-vuotiaiden lasten määrän (noin 700 lasta) kyseisellä alueella sekä käytettävissä olleen ajan ja tutkimuksen tekijöiden resurssit, tutkimus oli kannattavinta toteuttaa strukturoidun kyselylomakkeen avulla. Kvantitatiivisen tutkimustavan valintaa tuki toimeksiantajan toive yleistettävän tiedon saamisesta opinnäytetyömme avulla. Valintaa tuki myös se, ettei tutkimuksella haettu syvällistä kokemusperäistä tietoa. Sotkamon ja Kuhmon alueelta kokemusperäistä tietoa vanhempien mielipiteistä vanhempainkoulu II kohtaan ei ole saatavilla, koska toimintaa ei ole aikaisemmin järjestetty.

Kvantitatiivista tutkimusta voidaan nimittää myös tilastolliseksi tai määrälliseksi tutkimukseksi. Tutkimuksen avulla voidaan selvittää prosentiosuuksiin ja lukumääriin liittyviä kysymyksiä sekä asioiden välisiä riippuvuuksia. Tutkimus edellyttää edustavaa ja riittävän suurta otosta. (Heikkilä 2005, 16.) Keskeisiä asioita kvantitatiivisessa tutkimuksessa ovat aiempien

tutkimuksien perusteella tehdyt johtopäätökset, aiemmat teoriat, käsitteiden määrittely, hypoteesien esittäminen, aineiston keruun suunnitelmat, tutkittavien henkilöiden valinta, perusjoukon määrittely ja otos. Lisäksi keskeisiä asioita ovat muuttujien muodostaminen taulukkomuotoon, aineiston tilastollisesti käsiteltävään muotoon saattaminen ja havaintoaineiston tilastolliseen analysointiin perustuvien päätelmien teko. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 136.)

5.2 Kyselytutkimus

Kohderyhmä ja tiedonkeruumenetelmä valitaan tutkimusongelman perusteella. Lisäksi tiedonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimuksen ja asian luonne, tutkimuksen tavoite, budjetti ja aikataulu. Tiedonkeruun tyypillisiä menetelmiä kvantitatiivisessa tutkimuksessa ovat esimerkiksi www-kyselyt, lomakekyselyt ja strukturoidut haastattelut. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään valmiita vastausvaihtoehtoja sisältäviä standartoituja kyselylomakkeita. Vastauksia voidaan havainnollistaa kuvioin ja taulukoin. (Heikkilä 2005, 13, 16, 18–19.)

Kysely on yksi survey-tutkimuksen menetelmistä, joissa aineisto kerätään standartoidusti ja joissa kohdehenkilöt muodostavat tietystä perusjoukosta otoksen. Kyselyn etuna on laaja ja nopeasti käsiteltävä aineisto. Heikkouksina pidetään katoa, väärinymmärryksien mahdollisuutta sekä vastaajien huolellisuuden ja rehellisyyden varmistamisen puuttumista. Kyselyissä esitettävien kysymysten muotona voivat olla avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkoihin eli skaaloihin perustuvat kysymystyypit. Kyselylomake voidaan jakaa yhteisön, instituution tai organisaation kautta, esimerkiksi päiväkodista vanhemmille. (Hirsjärvi ym. 2007, 188, 190–191, 193–195.)

Ryhmittelimme teoreettisesta viitekehyksestä esiin nousseet 1–6-vuotiasta lasta koskevat aiheet neljään teemaan: fyysinen kehitys, psyykinen kehitys, sosiaalinen kehitys ja päivittäiset toiminnot. Teemojen alle tulleita aiheita oli yhteensä 25 kappaletta. Vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyvät aiheet ryhmittelimme kolmeen teoreettisesta viitekehyksestä esille tulleen teemaan: perhe-elämä, perhe-elämän muutokset ja perhe-elämän kriisit. Näiden teemojen alle aiheita oli yhteensä 16 kappaletta.

Kyselylomakkeen laatimisessa tulee kiinnittää huomiota kysymysten lukumäärään, lomakkeen pituuteen, selkeyteen ja ulkoasuun. Pitkä lomake voi saada vastaajan vastaamaan huolimattomasti tai jättämään vastaamatta kokonaan. Miellyttävän näköinen lomake kasvattaa vastausprosenttia. Kysymyksien tulee olla numeroitu juoksevasti ja edetä loogisesti sekä sanamuotojen tulee olla muotoiltu vastaajalle henkilökohtaiseksi. Vastaajia johdattelevia kysymyksiä tulee välttää. Lomakkeen tietojen tulee olla helposti syötettävissä ja käsiteltävissä tilasto-ohjelmalla. (Heikkilä 2005, 48–49; Valli 2001, 29–30.)

Annoimme lomakkeen esitettäväksi kahdeksalle Kajaanin ammattikorkeakoulun hoitoalan opiskelijalle, jolla oli 1–6-vuotias lapsi. Mittarin esitettämisellä tarkoitetaan sen toimivuuden ja luotettavuuden testaamista varsinaista otosta vastaavalla pienemmällä joukolla (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 154). Testaukseen riittää 5-10 henkeä. Lomakkeen testauksen avulla selvitetään kysymysten sekä ohjeiden yksiselitteisyyttä ja selkeyttä, vastausvaihtoehtojen sisällöllistä toimivuutta sekä vastaamisen raskautta ja siihen kulunutta aikaa. (Heikkilä, T. 2005, 61.) Esitetauksen jälkeen selkeytimme joitakin sanamuotoja ja vastausohjeita. Lisäksi saimme tietää, että kyselyyn vastaamiseen kului keskimäärin kymmenen minuuttia.

Varsinaisen kyselylomakkeen lisäksi tutkimuslomakkeeseen sisältyy saatekirje. Saatekirjeen avulla vastaajia motivoidaan lomakkeen täyttämiseen sekä selvitetään kyselyn taustaa ja siihen vastaamista. Saatekirje sisältää tutkimuksen toteuttajat ja rahoittajat, tutkimuksen tavoitteen, vastaajien valintatavan, tutkimustietojen käytön, maininnan tietojen luottamuksellisuudesta, vastausajan, palautusohjeen, kiitoksen sekä tutkijan allekirjoituksen. (Heikkilä, T. 2005, 61–62.)

Laadimme kaksi saatekirjettä: kyselylomakkeen jakajille (LIITE 2) sekä siihen vastaaville vanhemmille omansa (LIITE 3). Kyselylomakkeen jakajien saatteessa kerroimme kyselyn toteutuksesta ja vanhempainkoulutoiminnasta osana perhekeskusten toimintaa. Vastaajille tekemässämme saatekirjeessä kerroimme lyhyesti vanhempainkoulusta ja annoimme ohjeita kyselyyn liittyen. Saatekirjeen avulla pyrimme motivoimaan vanhempia kyselyyn vastaamiseen. Saatekirjeet sisälsivät myös yhteystietomme siltä varalta, että kyselyn jakajat tai vanhemmat halusivat lisätietoja.

Kyselylomakkeessa (LIITE 4) taustatiedot kysyttiin monivalinta- ja avointenkysymysten avulla. Monivalintakysymyksessä annetaan valmiit numeroidut vastausvaihtoehdot, joista vastaaja voi rengastaa tai merkitä rastilla sopivimman vaihtoehdon. Valmiiden vastausvaihto-

ehtojen kanssa voidaan esittää avoin kysymys, jolloin puhutaan strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuodosta. Kysymystyyppin avulla voidaan saada esille näkökulmia, joita ei etukäteen ole osattu ajatella. (Hirsjärvi ym. 2007, 194.)

Vanhempien kiinnostuksen kohteita 1–6-vuotiaasen lapseen, perhe-elämään ja vanhempainkouluun osallistumiseen liittyen kysyttiin Likertin asteikolla. Likertin asteikko on yksi asenneasteikoista, jossa vastaaja valitsee asteikolta parhaiten omaa käsitystään vastaavan vaihtoehdon. Tavallisesti asteikko on neljä- tai viisiportainen ja ääripäinä ovat usein täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä -vaihtoehdot. (Heikkilä 2005, 52–53.) Kyselylomakkeessamme päädyimme viisiportaiseen asteikkoon, jossa 1= en lainkaan kiinnostunut ja 5= erittäin kiinnostunut, koska vastausten tulkinta tuntui loogiselta suuremman numeron osoittaessa suurempaa kiinnostusta. Muut vastausvaihtoehdot olivat, 2= en ole kiinnostunut, 3= en kovin kiinnostunut, en välinpitämätönkään ja 4= kiinnostunut.

Kyselylomakkeessa oli myös yksi avoin kysymys, joka koski vanhempien toiveita vanhempainkoulussa mahdollisesti käsiteltävien aiheiden käsittelytavasta, mahdollisesti osallistumiseen vaikuttavista seikoista sekä muista toiveista liittyen vanhempainkoulu II:n. Kyselytutkimuksessa on yleensä mukana muutamia avoimia kysymyksiä, joissa kuitenkin tavallisesti jollain tavalla rajataan vastaajan ajatuksen suuntaa. Kysymysten avulla voidaan saada uusia näkökulmia ja mahdollisia parannusehdotuksia. (Heikkilä 2005, 49–50.)

5.3 Aineiston kerääminen

Perusjoukko opinnäytetyössämme on 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmat Sotkamon ja Kuhmon alueella. Perusjoukolla tarkoitetaan sitä tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa, josta tietoa halutaan saada (Heikkilä 2005, 14). Perusjoukosta ei ollut saatavilla lainkaan rekisteriä tai luetteloa, joten emme voineet arvioida perusjoukon suuruutta tarkasti. Käytettävissämme oli ainoastaan arvio, että Sotkamon alueella on noin 400 ja Kuhmon alueella noin 300 1–6-vuotiasta lasta (M. Moilanen, henkilökohtainen tiedonanto 18.11.2008). Tämän arvion perusteella kyselylomakkeita kopioitiin yhteensä 650 kappaletta. Kopioinnin kustannuksista vastasi Tukeva – lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Pohjois-Suomessa – Kainuun osahanke.

Tutkimusta lähdettiin toteuttamaan kokonaisotannalla. Päätimme tavoitella mahdollisimman laajaa kokonaisotantaa: kopioimme lomakkeita perusjoukon arvioidun määrän mukaisesti. Koska perusjoukosta ei ollut olemassa rekisteriä, pyrimme mahdollisimman laajaan kokonaisotantaan lähestymällä vastaajia monen eri tahon kautta, käytännössä päiväkotien, perhepäivähoitajien ja perhekeskusten kautta. Päivähoitopaikkoihin ja perhepäivähoitajien käyttöön päädyttiin, koska niiden kautta uskoimme tavoittavamme suuren osan tämän ikäluokan lasten vanhemmista. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2005 koko- tai osapäivähoidossa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai yksityisellä lastenhoitajalla oli yksivuotiaista 28 prosenttia, kaksivuotiaista 46 prosenttia sekä kolme- ja neljävuotiaista kaksi kolmasosaa. Esikouluikäisistä lapsista 94 prosenttia oli hoidossa kodin ulkopuolella vuoden 2005 lopussa. (Tilastokeskus 2007, 172.) Olimme kuitenkin tietoisia siitä, ettei päiväkotien ja perhepäivähoitajien kautta pystytty tavoittamaan kotihoidossa olevia 1–6-vuotiaiden vanhempia. Tästä syystä tutkimuslomaketta jaettiin myös Sotkamon ja Kuhmon perhekeskuksissa.

Pidimme kyselyjen jakajille informaatiotilaisuudet Sotkamossa 6.4.2009 ja Kuhmossa 8.4.2009 opinnäytetyöstämme ja siihen liittyvästä kyselystä ennen kyselyn jakamisen aloitusta. Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli sopinut tapaamiset etukäteen ja tilaisuuteen olivat tervetulleita kaikki paikalle pääsevät kyselyjakajat. Informaatiotilaisuuksissa oli paikalla kahdesta kymmeneen ihmistä paikasta riippuen. Sanallisen informaation lisäksi antamamme saatekirjeen avulla halusimme varmistaa, että myös jakajat, jotka eivät päässeet sanalliseen tiedotukseen, saivat tarvittavat tiedot. Sovimme toimeksiantajamme kanssa, että hän vastaa lomakkeiden toimituksesta päiväkoteihin, perhepäivähoitajille ja perhekeskuksiin.

Tutkimuslomaketta jaettiin Sotkamossa 20.–30.4.2009 ja Kuhmossa 27.4.–8.5.2009 välisenä aikana perhekeskusten, kaikkien alueen päiväkotien ja perhepäivähoitajien kautta. 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmille jaettiin yksi lomake perhettä kohti. Mikäli perheessä oli useampia 1–6-vuotiaita lapsia tai perhe oli saanut tutkimuslomakkeen toisen yksikön kautta, samalle perheelle ei tarvinnut antaa toista lomaketta. Lapsen vanhempien asuessa erillään, molemmille vanhemmille annettiin oma lomake, sillä halusimme tarjota mahdollisuuden kyselyyn osallistumiseen tasapuolisesti lasten vanhemmille. Pyrimme kyselyn jakajien informoinnilla välttämään useiden kyselylomakkeiden jakoa samaan perheeseen. Uskoimme myös vanhempien kertovan mahdollisesti jo muualta saamastaan kyselylomakkeesta. Toimeksiantaja teki kyselylomakkeen jakajien informaatiotilaisuudessa päätöksen, että tutkimuslomaketta jaetaan myös alle yksivuotiaiden sekä yli kuusivuotiaiden lasten vanhemmille. Tällä tavalla tietoa saatiin myös tulevalta vanhempainkoulu II:n kohdejoukolta sekä näkökulmaa siitä, mil-

laista tietoa nyt yli kuusivuotiaiden lasten vanhemmat olisivat kaivanneet lapsen ollessa 1–6-vuotias.

Vanhemmat vastasivat kyselyyn joko kyselyn jakamispaikassa tai kotonaan. Kyselylomakkeet palautettiin kyselyjen jakamispaikkaan niille varattuun kirjekuoreen tai suljettuun laatikkoon. Toimeksiantajamme toimitti meille täytetyt ja jakamattomat lomakkeet. Halusimme takaisin myös jakamattomat tutkimuslomakkeet, jotta pystyimme arvioimaan katoa. 650 kopioidusta lomakkeesta meille palautui täytettynä 163 kappaletta ja tyhjinä 64 kappaletta. Palautumatta jäi 423 kappaletta. Vastausprosentti opinnäytetyössämme oli 28. Toimeksiantaja ei katsonut uusintakyselyä tarpeelliseksi, joten sitä ei toteutettu kadon suuruudesta huolimatta.

5.4 Aineiston analysointi

Aineiston keräämisen ja tallentamisen jälkeen alkaa aineiston käsittely niin, että tutkimuskysymyksiin saadaan vastaus ja tutkimusongelma saadaan ratkaistua (Heikkilä 2005, 142). Tautatiedot ja vanhempien kiinnostusta käsittelevät kysymykset analysoimme SPSS-ohjelmiston avulla. SPSS-ohjelmisto eli Statistical Package for Social Sciences on suunniteltu kvantitatiivisen aineiston analysointiin (Metsämuuronen 2000, 3). Loimme SPSS-ohjelmistoon syöttöpohjan, johon syötimme kyselylomakkeista vastausten numerot. Aiheiden kiinnostuvuutta mittaavista kysymyksistä muodostimme teemoittain vastauksista taulukoita (LIITE 5), joissa näkyvät vastaajien mielipiteiden jakaantuminen yksittäisen aiheen kohdalla. Tulosten tulkittavuutta lisätäksemme teimme vastauksista kuvioita Excel-ohjelman avulla.

Avoimen kysymyksen vastaukset analysoimme induktiivisen eli aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla, jossa sanoja luokitellaan niiden teoreettisen merkityksen perusteella. Induktiivinen sisällönanalyysi on aiheellinen, kun aikaisempi tieto asiasta on hajanaista tai sitä ei juuri ole. Tutkimusongelman ja aineiston ohjaamana aineistosta johdetaan kategorioita. Yksittäinen lause tai sana voi toimia analyysiyksikkönä, jonka määrittämistä ohjaavat tutkimustehtävä ja aineiston laatu. Analyysi etenee vaiheittain pelkistämisen, ryhmittelyn ja abstrahoinnin mukaan. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 135–136.)

Aineiston pelkistämisvaiheessa karsimme aineistosta kaikki merkityksettömät kommentit pois. Merkityksettöminä pidimme kommentteja, jotka eivät koskeneet vanhempainkoulua, vaan esimerkiksi kyselylomaketta tai vastaajan omaa henkilökohtaista elämää. Analyysin toi-

sessä vaiheessa ryhmittelimme aineistosta kerätyt alkuperäisilmaukset, etsimme ilmauksien samankaltaisuuksia ja yhdistimme samaa aihetta käsittelevät ilmaukset yhdeksi luokaksi. Luokiksi muodostuivat ajankohta, lastenhoito, ryhmäkoko ja järjestämistapa. Kirjasimme luokkien ilmausten esiintymiskertojen määrät. Abstrahointia emme tehneet, sillä luokkien käsitteet olivat yksiselitteisiä. Kirjoitimme ylös myös avoimesta kysymyksestä esille tulleita muita ehdotuksia ja kommentteja, joista osaa käytimme lainauksina opinnäytetyön tulokset kappaleessa.

Kahden luokitellun muuttujan välistä yhteyttä voidaan selvittää ristiintaulukoinnin avulla (Heikkilä 2005, 210). Ristiintaulukoinnilla selvitimme kuinka vanhempien ikä vaikuttaa heidän kiinnostukseensa osallistua vanhempainkoulu II toimintaan ja heitä kiinnostaviin aiheisiin. Selvitimme myös kuinka perheen lasten määrä vaikuttaa vanhempien kiinnostukseen osallistua vanhempainkoulu II toimintaan ja heitä kiinnostaviin aiheisiin. Aiheista valitsimme kolme eniten kiinnostusta herättänyttä aihetta liittyen 1–6-vuotiaaseen lapseen ja liittyen vanhemmuuteen ja perhe-elämään. Näitä aiheita olivat lapsen uhmaakkuus, persoonallisuuden kehittyminen, tunne-elämän kehitys, vanhempana jaksaminen, parisuhde ja arjen hallinta.

Aineisto oli sen verran pieni, että päätimme yhdistää eri aiheiden kiinnostavuutta mittavien kysymysten luokat. Yhdistimme luokat ”kiinnostunut” ja ”erittäin kiinnostunut” toisiinsa sekä ”en lainkaan kiinnostunut” ja ”en kiinnostunut” toisiinsa. Tällä pyrimme lisäämään tulosten luettavuutta. Luokkien yhdistämistä tuki myös se, että Khiin neliö -testin käytön edellytyksenä on, että odotetuista frekvensseistä enintään 20 prosenttia on pienempiä kuin viisi ja jokaisen odotetun frekvenssin on oltava suurempi kuin yksi. Khiin neliö -testi tarkoittaa χ^2 -riippumattomuustestiä, jolla testataan onko kahden muuttujan välillä tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta. Testin käyttämiseen muuttujiksi riittävät nominaalisasteikon tasoiset muuttujat. (Heikkilä 2005, 212–213.) Yhdistämällä kiinnostavuutta mittaavat luokat kolmeksi, ristiintaulukoidut muuttujat vastasivat Khiin neliö -testin käytön edellytyksiä paremmin kuin viisi luokkaa.

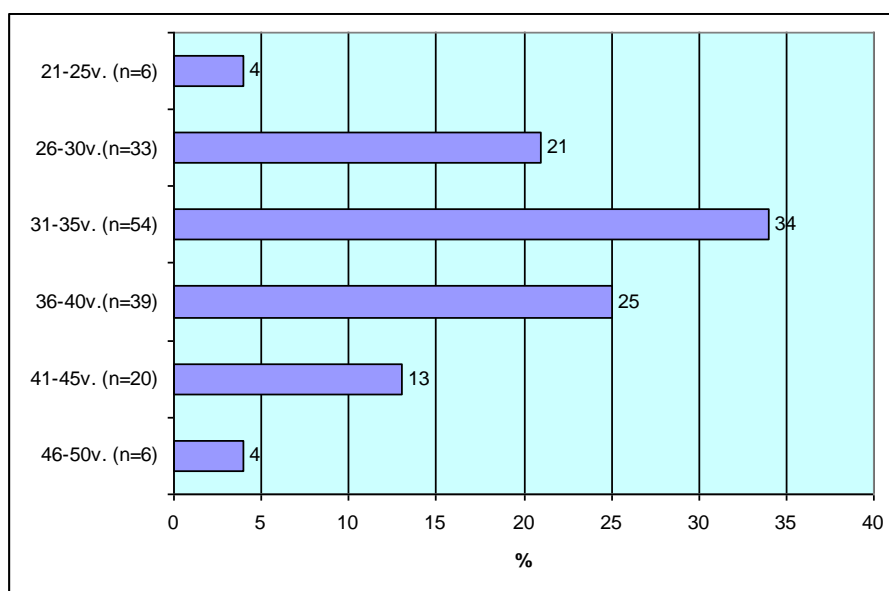
Merkitsevyystaso (p) kertoo, kuinka suuri riski on, että saatu riippuvuus johtuu sattumasta. Merkitsevyystason ollessa tasan tai pienempi kuin 0,001 sanotaan testatun riippuvuuden olevan tilastollisesti erittäin merkitsevä. Opinnäytetöissä riittää yleensä usein käytetty merkitsevyystason raja 0,05. Mikäli merkitsevyystaso on liian suuri, tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä. (Heikkilä 2005, 194 – 195.)

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tulosluku jaetaan yleensä alaluvuiksi, joissa kuvataan taustatiedot ja varsinaiset tutkimustulokset mittarin osa-alueiden mukaisessa järjestyksessä (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 145). Seuraavassa käsittelemme kyselyyn vastanneiden taustatietoja, vanhempainkoulu II toimintaan osallistumisen kiinnostavuutta ja vastaajien kiinnostusta eri aiheita kohtaan. Tarkastelemme vastaajan iän ja lasten määrän vaikutusta vanhempainkoulu II toimintaan osallistumisen kiinnostavuuteen sekä niiden vaikutusta kiinnostavimpiin aiheisiin. Lisäksi käsittelemme kyselytutkimuksemme johtopäätöksiä ja teemme ehdotuksia toimeksiantajallemme vanhempainkoulu II toiminnan järjestämisestä

6.1 Vastaajien taustatiedot

Nuorin vastaajista oli 23 -vuotias ja vanhin 49-vuotias. Vastaajien iän keskiarvo oli 35 vuotta ja tyypillisin vastaaja oli 31–35-vuotias (KUVIO 1). Vastaajista 68 prosenttia oli avioliitossa ja avoliitossa vastaajista oli 26 prosenttia. Asumuserossa olevia tai eronneita vastaajista oli yhteensä kaksi (2) prosenttia. Naimattomia vastaajia oli neljä (4) prosenttia.

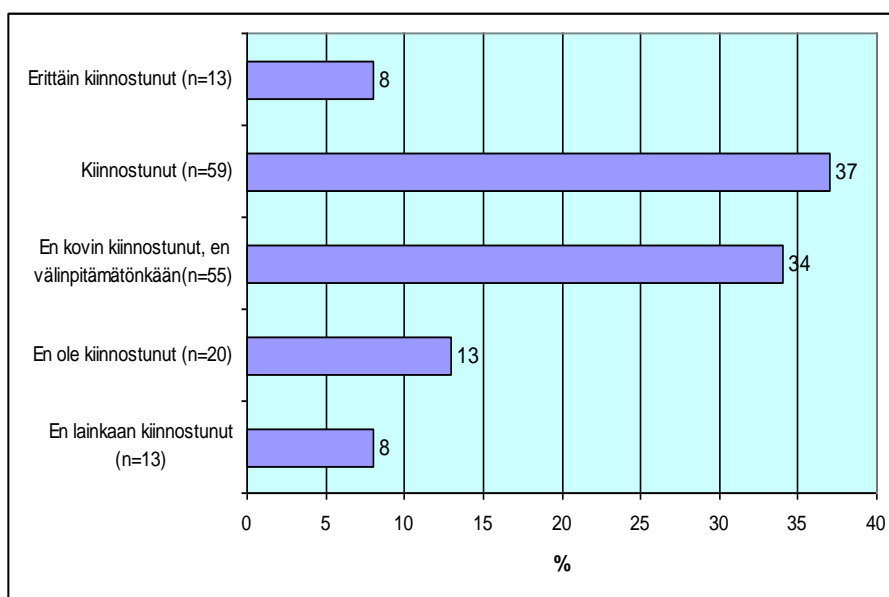

KUVIO 1. Vastaajien määrät eri ikäluokissa (n=158)

Vastaajien lasten lukumäärä vaihteli yhden ja viiden lapsen välillä. Enemmistöllä vastaajista eli 39 prosentilla oli kaksi lasta. Vastaajista 24 prosentilla oli yksi lapsi, 38 prosentilla oli kolme tai useampia lapsia. Vastaajista aikaisempaa tietoa tai kokemusta vanhempainkoulusta oli ainoastaan seitsemällä (7) prosentilla (n=11). Suurimmalla osalla eli 93 prosentilla (n= 149), ei ollut aikaisempaa tietoa tai kokemusta vanhempainkoulusta. Yksi vastaajista ei osannut sanoa, oliko hänellä aikaisempaa tietoa tai kokemusta vanhempainkoulusta. Seitsemässä avoimen kysymyksen vastauksessa mainittiin, ettei heillä kyselyyn vastatessaan ollut tietoa mitä vanhempainkoulu toiminta on.” *Piiikkasen epäselvä koko vanh.koulu ja sen toteutustapa...*”, ”*En tosiaan tiedä tästä vanhempainkoulusta mitään, nyt tuli ensimmäisen kerran vastaan sanakin.*” Avoimen kysymyksen vastauksessa tuli esille myös, että vanhempainkoulu ja perhekoulu voivat mennä käsitteinä sekaisin: ”*Vanh.koulu ja perhekoulu menevät ihmisten tiedoissa sekaisin, tiedottamista tarvitaan molemmista...*” Kahdessa vastauksessa toivottiinkin tiedotusta näihin liittyen.

6.2 Kiinnostus vanhempainkoulu II:sta kohtaan

Kysymykseen, Kuinka kiinnostunut olisitte osallistumaan vanhempainkoulu II toimintaan, mikäli sitä järjestettäisiin? (KUVIO 2) vastasi 160 henkilöä, kolme jätti vastaamatta kysymykseen.

KUVIO 2. Kiinnostus vanhempainkoulu II toimintaan osallistumista kohtaan (n= 160).

Kyselyyn vastanneista erittäin kiinnostuneita toimintaan osallistumisesta oli kahdeksan (8) prosenttia (n=13), kiinnostuneita 37 prosenttia (n=59), ei kiinnostuneita 13 prosenttia (n=20) ja ei lainkaan kiinnostuneita kahdeksan (8) prosenttia (n=13). Vastaaajista 34 prosenttia (n=55) ei ollut kovin kiinnostunut, muttei välinpitämätönkään vanhempainkoulu II toimintaan osallistumiseen.

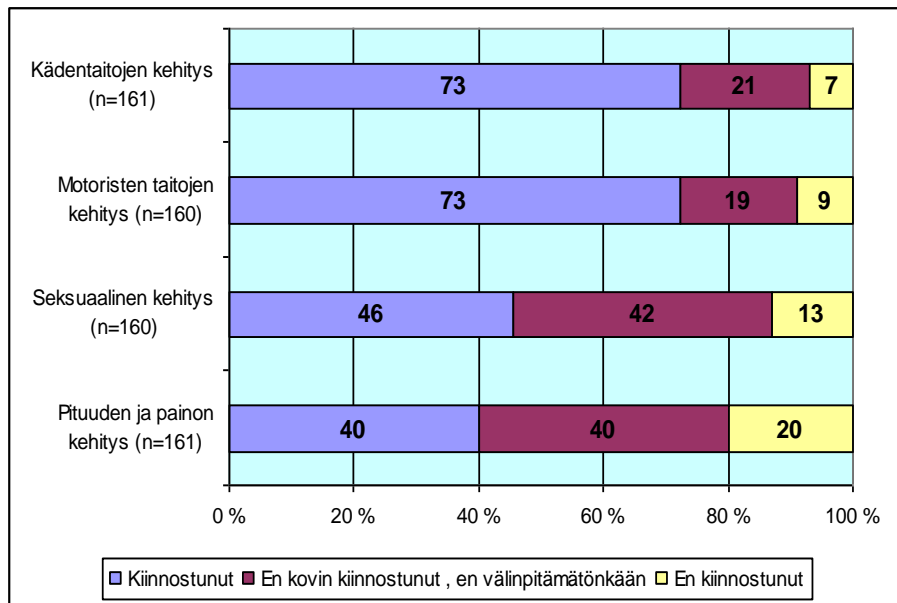
Lammi-Taskulan ja Varsan (2001, 19) tutkimuksessa neuvoloiden työntekijöiden vastauksista tuli esille vanhempien toive ryhmistä, joissa he saisivat keskustella samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Tämä nousi esiin myös opinnäytetyömme osassa avoimen kysymyksen vastauksista, joissa vanhempainkoulutoiminta koettiin tarpeelliseksi ja mielenkiintoiseksi. Muutamissa vastauksissa todettiin, että tämän kaltaiselle toiminnalle olisi ollut tarvetta aikaisemmassa elämänvaiheessa. Jotkut vastaajista kokivat, ettei heillä tämän hetkessä elämäntilanteessaan ollut tarvetta vanhempainkouluun osallistumiselle, osa vastaajista taas ei uskonut tällaiseen toimintaan: *”Emme usko tällaisiin palaveriihin”*. Lammi-Taskulan ja Varsan (2001, 19) tutkimuksen mukaan neuvolan vanhemmuuden tukemiseen liittyviin projekteihin osallistuu neuvolan työntekijöiden käsityksen mukaan leikki-ikäisten lasten äideistä 76 prosenttia ja isistä 49 prosenttia.

6.3 1–6-vuotiaaseen lapseen liittyvien aiheiden kiinnostavuus

Seuraavassa käsittelemme 1–6-vuotiaan lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen sekä 1–6-vuotiaan päivittäisiin toimintoihin liittyvien aiheiden kiinnostavuutta

6.3.1 Fyysinen kehitys

Fyysisen kehityksen kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 1.1–1.4. Kysymyksillä selvitettiin pituuden ja painon, motoristen taitojen, kädentaitojen sekä seksuaalisen kehityksen kiinnostavuutta (KUVIO 3).

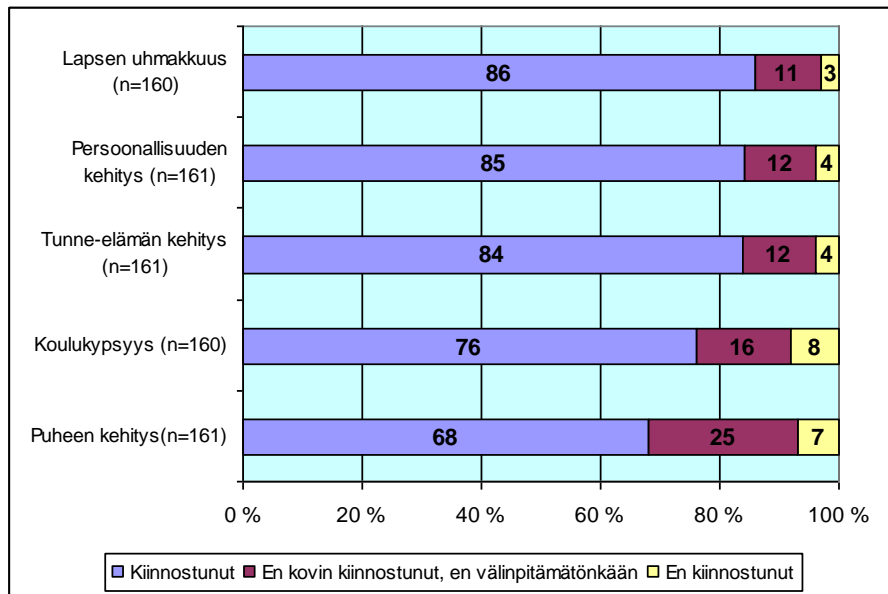
KUVIO 3. Kiinnostus fyysiseen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

Fyysiseen kehitykseen kuuluvista aiheista motoristen taitojen sekä kädentaitojen kehitys oli kiinnostava tai erittäin kiinnostava aihe 73 prosentin mielestä. Seksuaalista kehitystä kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana piti 46 prosenttia vastaajista, ja pituuden ja painon kehitystä 40 prosenttia vastaajista.

1–6-vuotiaan lapsen elämä on voimakasta kasvun ja kehityksen aikaa ja lapsi oppii paljon motorisia taitoja, tämä voi selittää motoristen taitojen ja kädentaitojen nousemista kiinnostaviksi aiheiksi (Kurvinen ym. 2007, 141, 144). Avoimen kysymyksen vastauksessa nousi esiin kyseisiin aiheisiin saatava tieto lastenneuvolan kautta: ”Pituuden ja painon kehitykseen vanhemmat saavat varmaankin paljon tietoa neuvoloista”. 1–6-vuotiaaseen lapseen liittyvistä aiheista pituuden ja painon kehitys kiinnostikin vastaajia vähiten.

6.3.2 Psykkinen kehitys

Psyykkisen kehityksen kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 2.1.–2.5. Kysymyksillä selvitettiin tunne-elämän, persoonallisuuden ja puheen kehityksen sekä lapsen uhmakkuuden ja koulukypsyyden kiinnostavuutta (KUVIO 4).

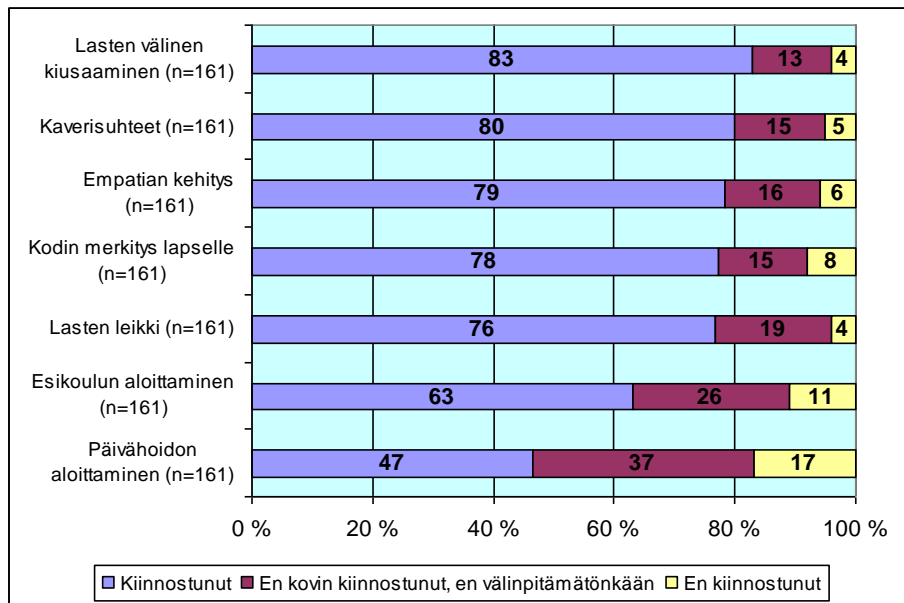

KUVIO 4. Kiinnostus psyykkiseen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

Psyykkisen kehityksen aiheista noin 85 prosenttia vastaajista piti lapsen uhmakkuutta, persoonallisuuden kehitystä ja tunne-elämän kehitystä kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena. 76 prosentin mielestä koulukypsyys oli kiinnostava tai erittäin kiinnostava aihe. Puheen kehitys oli 68 prosentin mielestä kiinnostava tai erittäin kiinnostava aihe. Lapsen uhmakkuuden kiinnostavuutta voi tukea Mahlerin teoria, jonka mukaan 1–3-vuotiaana tapahtuu psykologinen syntymä, jota läpikäydessään lapsi voi saada uhma- ja kiukkukohtauksia (Vilkko-Riihelä 2003, 228, 230).

6.3.3 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalisen kehityksen kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 3.1–3.7. Kysymyksillä selvitettiin empatian kehityksen, kaverisuhteiden, lasten leikin, lasten välisen kiusaamisen, päivähoiton ja esikoulun aloittamisen sekä kodin merkityksen lapselle kiinnostavuutta (KUVIO 5).

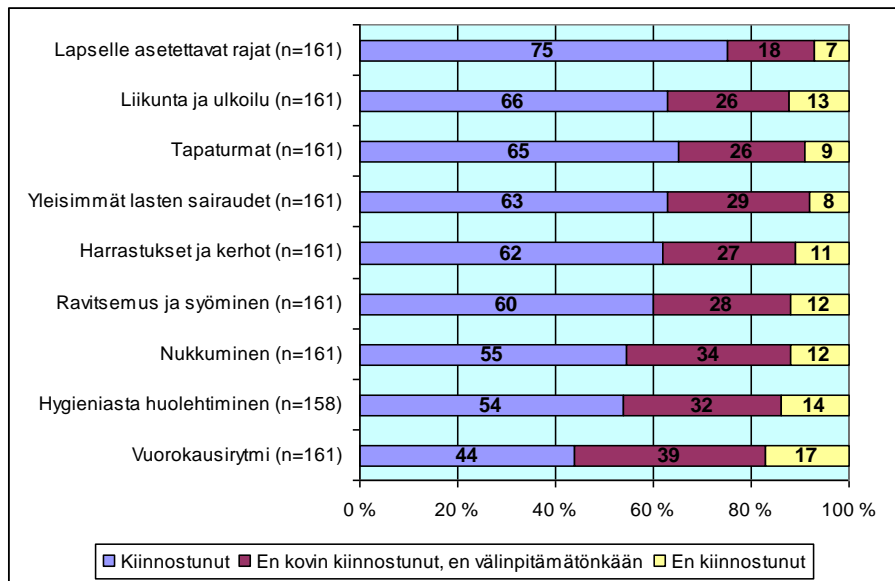

KUVIO 5. Kiinnostus sosiaalisen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

Sosiaaliseen kehitykseen kuuluvista aiheista lasten välistä kiusaamista, kaverisuhteita, empatian kehitystä, kodin merkitystä lapselle ja lasten leikkiä kiinnostavina tai erittäin kiinnostavina aiheina piti noin 80 prosenttia vastaajista. Esikoulun aloittamista kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena piti 63 prosenttia vastaajista, päivähoidon aloittamista puolestaan vain 47 prosenttia vastaajista.

6.3.4 Päivittäinen elämä

Päivittäisten toimintojen kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 4.1.–4.9. Kysymyksillä selvitettiin vuorokausirytmien, lapselle asetettavien rajojen, ravitsemuksen ja syömis-, nukkumisen, hygieniasta huolehtimisen, yleisimpien lastensairauksien, tapaturmien, harrastuksien ja kerhojen sekä liikunnan ja ulkoilun kiinnostavuutta (KUVIO 6).

KUVIO 6. Kiinnostus päivittäisiin toimintoihin liittyviä aiheita kohtaan.

Päivittäisiin toimintoihin kuuluvista aiheista 75 prosenttia vastaajista piti lapselle asetettavia rajoja kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena. Lapselle asetettavien rajojen kiinnostavuutta aiheena voi tukea Eriksonin teoria, jonka mukaan 3-5-vuotias lapsi käy läpi aloitteellisuuden ja syyllisyyden tunteen kriisiä. Lapsi arvioi usein fyysiset voimansa väärin ja vanhemmat joutuvat asettamaan rajoituksia ja kieltoja. (Vilkkö-Riihelä 2003, 254.) Liikuntaa ja ulkoilua, tapaturmia, yleisimpiä lasten sairauksia, harrastuksia ja kerhoja sekä ravitsemusta ja syömistä kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena piti 63 prosenttia vastaajista. Kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena nukkumista ja hygieniasta huolehtimista piti noin 55 prosenttia vastaajista, vuorokausirytmistä puolestaan 44 prosenttia vastaajista.

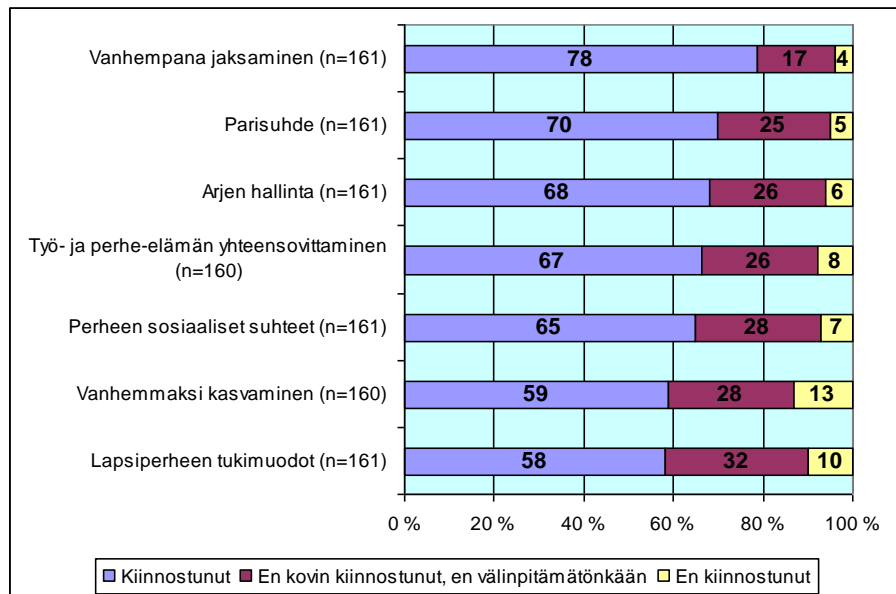
6.4 Perhe-elämään liittyvien aiheiden kiinnostavuus

Seuraavassa käsittelemme perhe-elämään, perhe-elämän muutoksiin ja kriiseihin liittyvien aiheiden kiinnostavuutta.

6.4.1 Perhe-elämä

Perhe-elämään liittyviin aiheiden kiinnostavuutta mitattiin kysymyksillä 5.1–5.7. Kysymyksillä selvitettiin vanhemmaksi kasvamisen, vanhempana jaksamisen, arjen hallinnan, lapsiperheiden tukimuotojen, parisuhteen, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisen sekä perheen sosiaalisten suhteiden kiinnostavuutta (KUVIO 7).

KUVIO 7. Kiinnostus perhe-elämään liittyviä aiheita kohtaan.

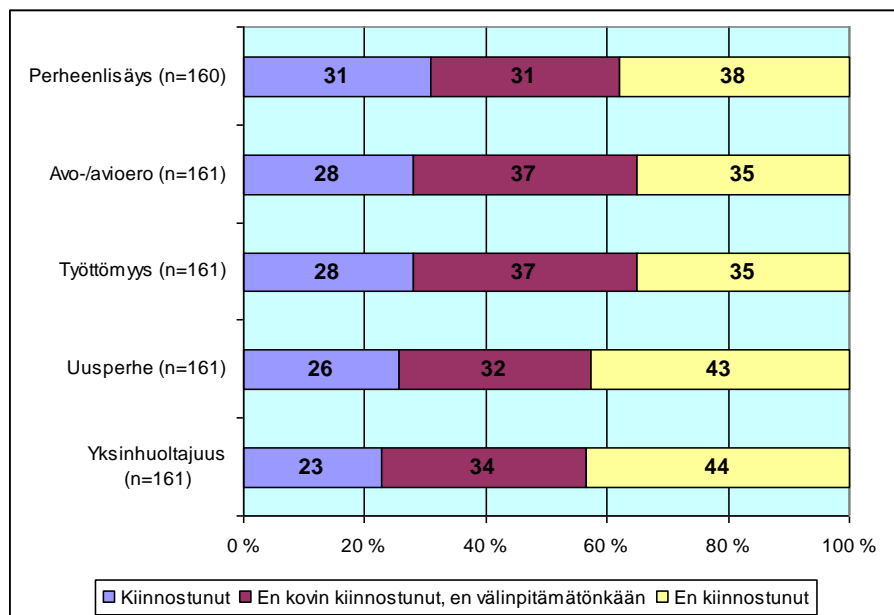
Perhe-elämään kuuluvista aiheista kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena vanhempana jaksamista piti 78 prosenttia vastaajista. Stakesin HYPA – lapsiperhekyselyn tulosten mukaan omasta jaksamisestaan huolissaan olevia vanhempia on 37 prosenttia avo- tai avioliitossa elävistä äideistä ja 31 prosenttia isistä. Ilman puolisoa elävistä vanhempana jaksamisestaan oli huolissaan 54 prosenttia äideistä ja 41 prosenttia isistä. (Lammi-Taskula & Salmi 2008, 39–41.)

Parisuhdetta, arjen hallintaa sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena piti noin 70 prosenttia vastaajista. Kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena perheen sosiaalisia suhteita piti 65 prosenttia vastaajista, vanhemmaksi kasvamista ja lapsiperheiden tukimuotoja noin 60 prosenttia vastaajista. Lapsiperheiden vanhemmat kokevat Stakesin HYPA – lapsiperhekyselyn tulosten mukaan työn vaatimusten kuormittavan perhe-elämää ainakin jossain määrin. Äideistä lähes puolet ja isistä runsas kolmannes kokee ainakin jossain määrin laiminlyövänsä kotiasioita työnsä vuoksi. Puolison

kanssa työstä johtuvaa yhteisen ajan puutetta koetaan erityisesti pikkulapsivaiheessa. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 42–43.) Vanhempien parisuhteen toimivuus on lasten kannalta tärkeää (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b, 80– 81).

6.4.2 Perhe-elämän muutokset

Perhe-elämän muutoksien kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 6.1.–6.5. Kysymyksillä selvitettiin perheenisäyksen, avo-/ avioeron, yksinhuoltajuuden, uusperheen ja työttömyyden kiinnostavuutta (KUVIO 8). Perhe-elämän muutoksiin kuuluvista aiheista perheenisäystä, avo-/ avioeroa ja työttömyyttä aiheina kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana piti noin 30 prosenttia vastaajista. Vastaajista 26 prosenttia piti uusperhettä kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena, yksinhuoltajuutta 23 prosenttia vastaajista.

KUVIO 8. Kiinnostus perhe-elämän muutoksiin liittyviä aiheita kohtaan.

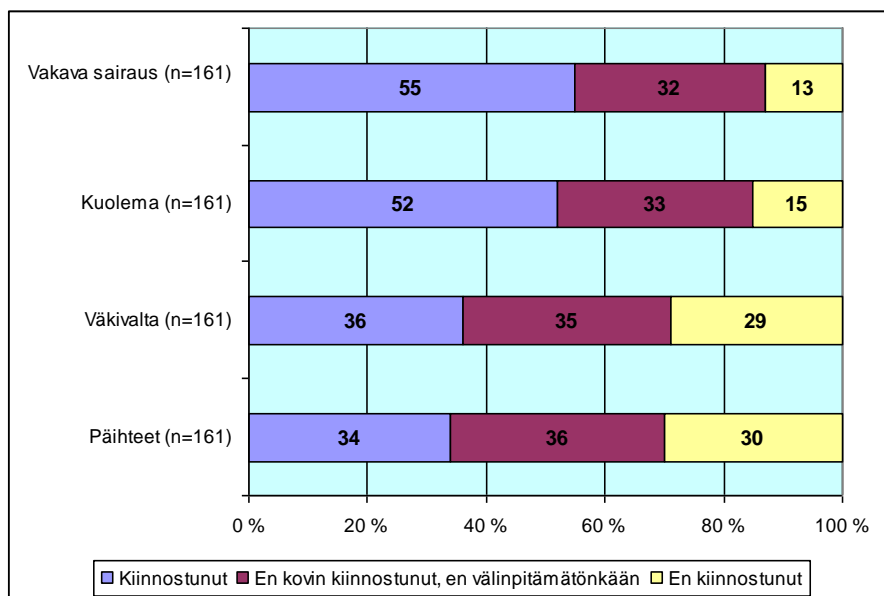
Yhteensä 42 600 lasta koki vanhempien erilleen muuton vuonna 2005 (Tilastokeskus 2007, 93). Kyselyyn vastanneista 94 prosenttia eli avo- tai avioliitossa, mikä voi osaltaan selittää avo- tai avioeroon sekä yksinhuoltajuuteen liittyvien aiheiden kiinnostamattomuutta. Vuoden 2005 tilaston mukaan lapsiperheiden isien työllisyysaste oli yli 90 prosenttia (Tilastokeskus 2007, 250). Tämä voi osaltaan selittää, ettei työttömyys aiheena kiinnostanut vastaajia. Per-

he-elämän muutoksiin liittyvät aiheet kiinnostivat vastaajia vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyvistä aiheista vähiten.

6.4.3 Perhe-elämän kriisit

Perhe-elämän kriisien kiinnostavuutta aiheena mitattiin kysymyksillä 7.1.–7.4. Kysymyksillä selvitettiin vakavan sairauden, kuoleman, päihteiden ja väkivallan kiinnostavuutta aiheina (KUVIO 9). Perhe-elämän kriiseihin kuuluvista aiheista kiinnostavana tai erittäin kiinnostavana aiheena vakavaa sairautta ja kuolemaa piti noin 55 prosenttia vastaajista. Äitinsä tai isänsä kuoleman koki vuonna 2005 tuhatta lasta kohden noin yhdestä seitsemään 1–6-vuotiasta lasta (Tilastokeskus 2007, 100). Vuonna 2005 kuoli 73 1–6-vuotiasta lasta. Lasten kuolemia aiheuttavat ensimmäisen elinvuoden jälkeen eniten tappavat taudit, joista yleisimmät vuonna 2005 olivat kasvaimet ja leukemia. (Tilastokeskus 2007, 375 – 376.)

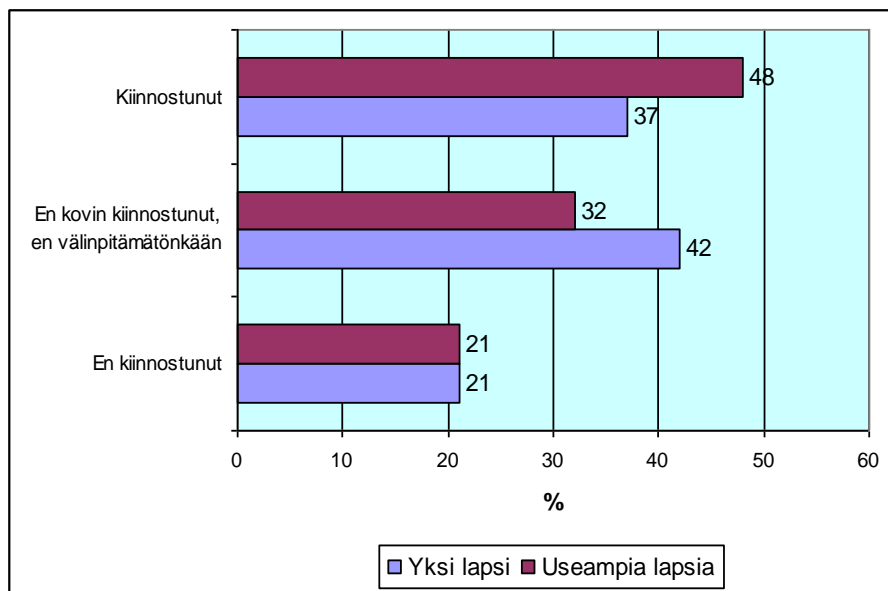
Väkivalta ja päihteet aiheina olivat vastaajista noin 35 prosentin mielestä kiinnostavia tai erittäin kiinnostavia aiheita. Kuudesta yhteentoista lasta kuolee vuosittain väkivallan seurauksena. (Tilastokeskus 2007, 375). Perhe-elämän kriiseihin liittyneet aiheet kiinnostivat vastaajia kuitenkin perhe-elämän muutoksiin liittyviä aiheita enemmän.

KUVIO 9. Kiinnostus perhe-elämän kriiseihin liittyviä aiheita kohtaan.

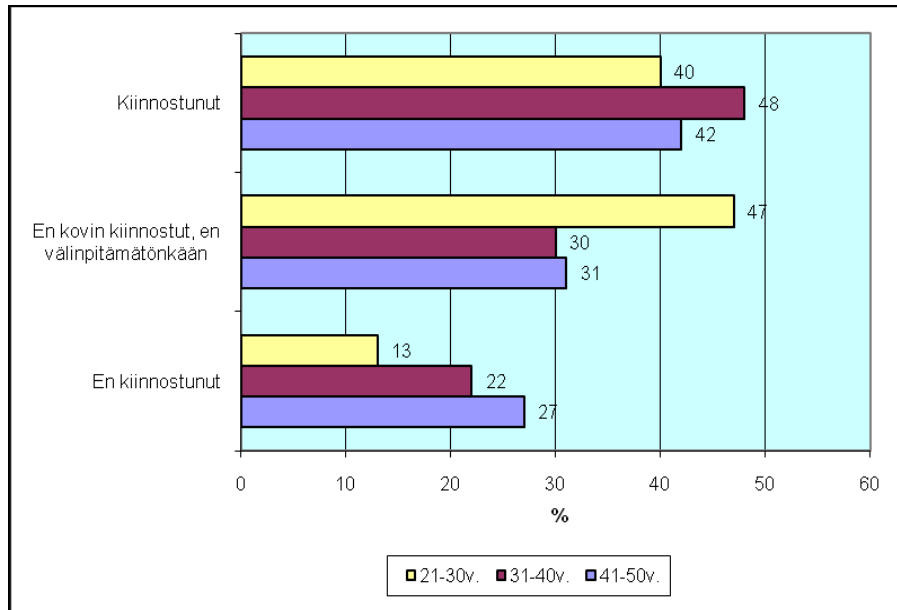
6.5 Vastaajien iän ja lasten määrän vaikutus vastauksiin

Vastaajat, joilla oli useampi kuin yksi lapsi olivat prosentuaalisesti hieman kiinnostuneempia vanhempainkoulu II toimintaan osallistumisesta kuin yksilapsiset vastaajat (KUVIO 10). Ristiintaulukointi lasten määrän ja vanhempainkoulu II:n osallistumisen kiinnostavuuden välillä täytti Khiin neliö –testin käytön edellytykset, joten pystyimme tarkastelemaan onko näiden kahden muuttujan välillä tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta. Lasten määrän ja vastaajien vanhempainkoulu II:n osallistumisen kiinnostavuuden välillä ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p = 0,448$).

KUVIO 10. Yksi ja useampi lapsisten vastaajien kiinnostus vanhempainkoulu II toimintaan osallistumista kohtaan.

Ristiintaulukoinnit, joissa käytimme vastaajien ikää luokiteltuna viiden vuoden välein Khiin neliö –testin käytön edellytykset eivät täytyneet, joten luokittelimme iät kymmenen vuoden välein ristiintaulukointia varten. Luokat olivat 21–30-vuotiaat, 31–40-vuotiaat ja 41–50-vuotiaat. Kymmenen vuoden välein luokiteltuna iän ristiintaulukointi vanhempainkoulu II:n osallistumisen kiinnostavuuden kanssa täytti Khiin neliö –testin käytön edellytykset. Kiinnostus vanhempainkoulu II toimintaan osallistumiseen oli prosentuaalisesti hieman suurempi 31–40-vuotiailla, kuin alle 30-vuotiailla tai yli 40-vuotiailla vastaajilla (KUVIO 11). Tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta näiden muuttujien välillä ei kuitenkaan ollut ($p = 0,320$).

KUVIO 11. Eri ikäluokkaa olevien vastaajien kiinnostus vanhempainkoulu II toimintaan osallistumista kohtaan.

Vanhempana jaksaminen ja parisuhde aiheina kiinnostivat vastaajia, joilla oli useampi kuin yksi lapsi prosentuaalisesti hieman enemmän kuin vastaajia, joilla oli yksi lapsi. Vanhempana jaksaminen kiinnosti yksilapsisista vastaajista 72 prosenttia, useampi kuin yksilapsisista vastaajista 80 prosenttia. Parisuhde kiinnosti yksilapsisista vastaajista 62 prosenttia, useampi lapsisista vastaajista 73 prosenttia. Vastaajia, joilla oli useampi kuin yksi lapsi arjen hallinta aiheena kiinnosti prosentuaalisesti enemmän, kuin vastaajia, joilla oli yksi lapsi. Arjen hallinta kiinnosti yksilapsisista vastaajista 56 prosenttia, useampi lapsisista vastaajista 71 prosenttia.

Alle 40-vuotiaat vastaajat olivat prosentuaalisesti hieman kiinnostuneempia lapsen uhmakkuudesta ja tunne-elämän kehityksestä aiheina kuin yli 40-vuotiaat vastaajat. Alle 40-vuotiaita lapsen uhmakkuus aiheena kiinnosti noin 90 prosenttia vastaajista, yli 40-vuotiaista aihe kiinnosti 76 prosenttia. Tunne-elämän kehitys kiinnosti alle 40-vuotiaista noin 87 prosenttia vastaajista, yli 40-vuotiaista aihe kiinnosti 73 prosenttia. Vanhempana jaksaminen ja parisuhde aiheina kiinnostivat alle 40-vuotiaita vastaajia prosentuaalisesti hieman enemmän kuin yli 40-vuotiaita. Vanhempana jaksaminen kiinnosti alle 40-vuotiaista vastaajista noin 80 prosenttia, yli 40-vuotiaista vastaajista 69 prosenttia. Alle 40-vuotiaista vastaajista 72 prosenttia oli kiinnostunut parisuhteesta aiheena, yli 40-vuotiaista aihe kiinnosti 58 prosenttia. Ristiintaulukoinnin avulla saamiamme tuloksia ei voida yleistää, koska Khiin

neliö –testin mukaan ristiintaulukoimiemme muuttujien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia.

Lasten määrän ristiintaulukoinnit lapsen uhmakkuuden ($p = 0,980$), persoonallisuuden kehittymisen ($p = 0,890$) ja tunne-elämän kehittymisen ($p = 0,456$) välillä eivät täyttäneet Khiin neliö –testin käytön edellytyksiä, joten niiden osalta emme pystyneet tarkastelemaan oliko muuttujien välillä tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia. Ristiintaulukoinnit lasten määrän sekä vanhempana jaksamisen ($p = 0,264$), parisuhteen ($p = 0,159$) ja arjen hallinnan ($p = 0,130$) välillä vastasit Khiin neliö –testin käytön edellytyksiä, joten pystyimme tarkastelemaan oliko muuttujien välillä tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia. Khiin neliö –testin mukaan ristiintaulukoinneissa näiden muuttujien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä riippuvuuksia.

Vastajien luokitellun iän ristiintaulukoinnit lapsen uhmakkuuden ($p = 0,074$), persoonallisuuden kehittymisen ($p = 0,270$) ja tunne-elämän kehittymisen ($p = 0,088$) välillä eivät täyttäneet Khiin neliö –testin käytön edellytyksiä. Ristiintaulukoitaessa vastajien luokiteltu ikä sekä vanhempana jaksaminen ($p = 0,332$), parisuhde ($p = 0,180$) ja arjen hallinta ($p = 0,641$) täyttivät Khiin neliö –testin käytön edellytykset, tilastollisesti merkittäviä riippuvuuksia muuttujien välillä ei kuitenkaan ollut.

6.6 Avoimen kysymyksen vastaukset

Avoimen kysymyksen vastauksissa tuli ehdotuksia vanhempainkoulutoiminnan suhteen ja mahdollisesti toimintaan osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Vanhempainkoulun toteuttamistavaksi avoimessa kysymyksessä luentoa toivottiin 31:ssä vastauksessa, keskustelua 29:ssä vastauksessa ja näiden yhdistelmää 30:ssä vastauksessa. Tehtäviä ehdotti 13:sta vastaajaa. Ehdotuksia tuli myös lasten mielipiteiden huomioimisesta ja lasten käyttäytymisen havainnoinnista. Ehdotettiin myös, että vanhempainkoulutoiminnan sisältö muotoutuisi paikalla olevien vanhempien toiveiden mukaan. Käsiteltäviksi aiheiksi vastaajat ehdottivat kaksosuutta ja taloudellista ahdinkoa.

Avoimen kysymyksen vastauksissa järjestämisajankohdaksi toivottiin iltaa 28:ssä vastauksessa, aamua kahdessa vastauksessa ja iltapäivää yhdessä vastauksessa. Ehdotettiin myös, että vanhempainkoulu järjestettäisiin leirityyppisenä sekä ryhmän järjestämistä päivällä

ja illalla. Vanhempainkoulun järjestämispaikaksi vastaajat toivoivat kotoisaa ja viihtyisää paikkaa, vastauksissa ehdotettiin esimerkiksi päiväkodin ja koulun tiloja.

Ryhmäkoon vaikutus osallistumiseen mainittiin 26:ssa avoimen kysymyksen vastauksessa. Ehdotukset ryhmäkooksi vaihtelivat viiden ja kolmenkymmenen henkilön välillä, eniten ehdotuksia oli noin kymmenen osallistujan ryhmästä. Yhdessä avoimen kysymyksen vastauksessa ehdotettiin vanhempainkoulu II jakamista ikäryhmiin: *”Ikäjakautuma on suuri 1–6v on suuri, joten ryhmät esim. 1–2v/3–4v/5–6v.”*

Lastenhoidon toteuttaminen vanhempainkoulu II järjestäjän puolesta tuli esille 36:sta avoimen kysymyksen vastauksesta: *”Mikäli lastenhoito järjestettäisiin, se olisi osallistumista kannustava tekijä.”* Perusteluna lastenhoidon järjestämiselle oli muun muassa molempien vanhempien osallistumismahdollisuus: *”Osallistuisin, jos ajankohhta olisi illalla ja lastenhoito järjestetty (mielellään), jotta molemmat vanhemmat voisivat osallistua.”* Ehdotettiin myös, että ”lapsiparkilla” olisi kerroittain vaihteleva teema. Kaksi vastaajaa toivoi myös miesohjaajia ryhmänvetäjiksi, miesten osallistumisen lisäämiseksi.

6.7 Johtopäätökset ja suositukset toimeksiantajalle

Kiinnostuneita tai erittäin kiinnostuneita vanhempainkoulu II osallistumisesta toimintaa järjestettäessä oli vastaajista 45 prosenttia eli 72 vastaajaa. Jos vanhempainkoulu II ryhmäkoko olisi vastaajien yleisimmin esittämä noin 10 henkilöä, voidaan olettaa, että ryhmä saataisiin kokoon. Toisaalta vastausprosentin jäätyä 28 prosenttiin tulee miettiä, mikä on todellinen kiinnostus vanhempainkoulu II kohtaan. Jättivätkö kaikki vanhempainkoulu toiminnasta ei-kiinnostuneet vastaamatta kyselyyn? Vastausprosentin pienuudesta johtuen opinnäytetyöme tuloksia ei voida yleistää koko Kainuun alueelle.

1–6-vuotiaaseen lapseen liittyvistä aiheista vanhempia kiinnostivat eniten psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvät asiat. Psyykkisessä kehityksessä vanhempia kiinnostivat erityisesti lapsen uhmakkuus, persoonallisuuden kehitys ja tunne-elämän kehitys. Sosiaalisessa kehityksessä erityisesti lasten välinen kiusaaminen, kaverisuhteet, empatian kehitys, kodin merkitys lapselle ja lasten leikki olivat vanhempien mielestä kiinnostavia aiheita. Vanhemmuutta ja perhe-elämää koskevista aiheista vanhempia kiinnostivat vanhempana jaksaminen, pa-

risuhde, arjen hallinta, työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen sekä perheen sosiaaliset suhteet.

Johtopäätöksenä kyselystä esille tulleista asioista voidaan sanoa, että vanhempainkoulutoimintaa on kannattavaa kokeilla pilottityyppisesti. Vanhempainkoulukertojen aiheet nostetaan tässä kyselyssä eniten kiinnostusta herättäneistä aiheista ja toteutustapa on luennon ja keskustelun yhdistelmä. Toiminta järjestetään iltaisin ja mukaan on hyvä saada myös miesohjajia. Lastenhoito toteutetaan järjestäjän toimesta. Kyselyn vastauksista esille tulleesta vanhempainkoulun tuntemattomuudesta johtuen tiedotukseen toiminnasta ja sen aloittamisesta tulee panostaa. Kyselytutkimuksen tuloksien avulla työelämä toteuttaa vanhempien tarpeita ja toiveita vastaavasti.

7 POHDINTA

Seuraavassa pohdimme opinnäytetyön tuloksia ja johtopäätöksiä, luotettavuutta, eettisyyttä, opinnäytetyöprosessia kokonaisuudessaan, mahdollisia jatkotutkimusaiheita sekä oman ammatillisuuden kehittymistä.

7.1 Luotettavuus

Tutkimusten tulosten reliabiliteetti eli luotettavuus ja validiteetti eli pätevyys vaihtelevat, vaikka virheiden syntymistä pyritään välttämään. Tämän vuoksi tutkimusten luotettavuutta voidaan arvioida erilaisilla mittaus- ja tutkimustavoilla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta eli mittaustulokset ovat toistettavissa, eivätkä sattumanvaraisia. Tulokset voivat olla sattumanvaraisia otoskoon ollessa liian pieni tai kadon muodostuessa suureksi, mikä tulee huomioida otanta suunniteltaessa. (Heikkilä 2005, 29–30; Hirsjärvi ym. 2007, 226.) Opinnäytetyömme kyselytutkimus oli kokonaistutkimus, joten voidaan olettaa, että perusjoukkomme oli tarpeeksi suuri tutkimuksen reliabiliteetin kannalta. Perusjoukko opinnäytetyössämme oli 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmat Sotkamon ja Kuhmon alueella. Katoa pyrimme minimoimaan motivoivan saatekirjeen sekä selkeän ja tiiviin kyselylomakkeen avulla.

Validiudella tarkoitetaan systemaattisen virheen puuttumista eli mittari kykenee mittaamaan haluttua asiaa. Validiutta voidaan parantaa harkitulla tiedonkeruulla ja huolellisella suunnittelulla sekä käsitteiden ja muuttujien määrittelyllä. Validin tutkimuksen toteutumiseen vaikuttavat myös perusjoukon määrittely, edustava otos ja korkea vastausprosentti. (Heikkilä 2005, 29.) Koko tutkimuksen luotettavuuden perusta on mittarin sisältövaliditeetti. Julkaisuissa, kuten opinnäytetöissä, tulee jokaiselle mittarin muuttujalle olla perustelu kirjallisuudessa. Mittarin esitestaaminen on erityisen tärkeää, kun käytetään uutta, kyseistä tutkimusta varten kehitettyä mittaria. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 152 – 154.) Määrittelimme opinnäytetyömme keskeiset käsitteet ja muuttujat huolellisesti. Muuttajat nousivat teoreettisesta viitekehiksestämme. Kyselylomakkeen esitestauksella pyrimme parantamaan mittarin kykyä mitata haluttua asiaa.

Tutkimuksen ulkoinen validiteetti viittaa mittaamisesta riippumattomiin tekijöihin, joilla voi olla vaikutusta tutkimustuloksiin. Otoksen ja kadon suhde on yksi ulkoisen validiteetin arvi-

ointikohde. Ulkoisen validiteetin parantamiseksi ehdotetaan katoanalyysia. Katoanalyysin käyttö voi olla mahdotonta, kun kyselylomaketta jaetaan yhteyshenkilöiden välityksellä ja vastaajat ovat anonyymeja. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 155 – 156.) Tarkkaa katoanalyysia emme voineet tehdä, sillä toimeksiantaja vastasi kyselylomakkeiden toimittamisesta niiden jakajille ja takaisin meille. Kyselyn jakamispaikkoja ja jakajia oli useita. Meillä ei ole tietoa kuinka monta lomaketta toimitettiin jakamispaikkoihin tai montako lomaketta jaettiin kyseisistä paikoista vastaajille. Vastausprosenttimme oli vain 28 prosenttia, joten kadon määrä oli suuri.

Alkulan, Pöntisen ja Ylöstalon (1994, 139) mukaan katoon mahdollisesti eniten vaikuttavia tutkimusten perusteella ovat tutkimuksen aihe ja sen kiinnostavuus. Oletamme, että tutkimuksen aihe olisi ollut vastaajille kiinnostava ja innostanut heitä kyselyyn vastaamisessa, sillä olihan aiheena heidän 1–6-vuotias lapsensa ja perhe-elämänsä. Oma arviomme on, että kadon taustalla on pääasiassa vanhempien vastaamatta jättäminen, sillä vastauskato on kyselytutkimuksille tyypillistä. Luultavasti joissakin paikoin lomakkeita on myös jäänyt jonkin verran jakamatta johtuen siitä, että jakamisesta vastaavia henkilöitä oli paljon, eivätkä kaikki heistä olleet paikalla pitämässämme kyselyn informaatio tilaisuudessa. Lomakkeita on mahdollisesti ollut liikaa tai jotkut perheet ovat voineet saada jostain syystä kaksi lomaketta. Tällä tavoin voidaan puhtaasti oletuksena esittää, että vastausprosentti olisi todellisuudessa hieman korkeampi kuin 28 prosenttia.

Vanhemmat ovat voineet jättää vastaamatta, koska eivät ole kiinnostuneita vanhempainkoulutoiminnasta tai eivät tiedä, mitä vanhempainkoulu tarkoittaa eivätkä kiinnostuneet vastaamaan vierasta aihetta käsittelevään kyselyyn. Pohdimme myös mahtoiko kysely olla liian pitkä tai kysymykset liian monikäsitteisiä, mielestämme näin ei kuitenkaan ollut. Pienten lasten vanhemmat voivat olla kiireisiä, eikä aikaa kyselyyn vastaamiseen ole välttämättä löytynyt tai kyselylomake on unohtunut kotiin.

Tutkimuksen objektiivisuudella eli puolueettomuudella tarkoitetaan tulosten riippumattomuutta tutkijasta. Tutkimusprosessiin eivät saa vaikuttaa tutkijan omat poliittiset ja moraaliset vakaumukset. (Heikkilä 2005, 30–31.) Tiedostamme omat näkemyksemme ja mielipiteemme opinnäytetyömme aiheeseen liittyvissä asioissa, pyrimme toimimaan ammatillisesti ja olemaan puolueettomia. Kerromme opinnäytetyössä käytettävät menetelmät, epätarkkuusriskit ja niiden vaikutukset tulosten yleistettävyyteen. Raportoimme kaikki tärkeät tulokset ja johtopäätökset, emmekä vain itsemme tai toimeksiantajan kannalta edullisia.

Määrällisen tutkimuksen analysointimenetelmänä SPSS-ohjelmisto on sopiva, tulosten tulkin-
ta ja vertailu on nopeaa. Tulokset ovat nopeasti saatavilla taulukkomuotoon. Kyselylomak-
keiden tietoja SPSS-ohjelmistoon syöttäessämme kiinnitimme erityisesti huomiota huolelli-
suuteen. Teimme tietojen syöttämisen yhdessä, jotta mahdollinen virhe huomattaisiin heti.
Lisäksi numeroimme kyselylomakkeet, jotta yksittäisten tietojen tarkistaminen olisi helpom-
paa. Avoimen kysymyksen analysoinnin teimme kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla luette-
loimme vastauksista esiin nousseita aiheita, tämän jälkeen ryhmittelimme esiin tulleet aiheet
ja kävimme kyselylomakkeet uudelleen läpi raportoiden tukkimiehen kirjanpidon avulla eri
vastausten määrät. Näin pyrimme lisäämään opinnäytetyömme luotettavuutta ja minimoi-
maan mahdollisten virheiden syntyä.

Ristiintaulukoinnissa Khiin neliö –testin käytön ehdot eivät kaikissa kohdin täyttyneet. Pää-
timme kuitenkin käyttää testiä, sillä se oli paras vaihtoehto tälle aineistolle ja mahdollisten
tilastollisesti merkittävien riippuvuuksien todistamiseksi. Joissakin kohdin Khiin neliö –testin
ehdot täyttyivät vain osittain, joten emme tulkinneet näiden muuttujien riippuvuuksia. Ellei-
vät edellytykset täyty, testi voi johtaa virheelliseen johtopäätökseen (Heikkilä 2005, 213).

7.2 Eettisyys

Tutkijat ovat vastuussa tutkimuksensa eettisistä ratkaisuista niin itselleen kuin myös yhteis-
kunnalle ja muille yhteisöille. Tieteissä, joissa ihmisiä käytetään tiedonlähteinä ja tutkitaan
inhimillistä toimintaa, eettisten ratkaisujen merkitys on erityisen keskeistä. (Leino-Kilpi 2009,
361.) Tutkimustyössään tutkija on vastuussa tekemistään eettisistä ratkaisuista ja hänen tulee
parhaansa mukaan noudattaa yhteisesti sovittuja periaatteita (Kuula 2006, 34). Hyvän tieteel-
lisen käytännön noudattaminen tutkimusta tehdessä ovat tieteellisen tutkimuksen eettisen
hyväksyttävyyden, luotettavuuden ja tulosten uskottavuuden edellytyksiä. Tutkimusvilppi tai
hyvästä tieteellisestä käytännöstä piittaamattomuus loukkaavat hyvää tieteellistä käytäntöä.
(Etene 2006, 3.)

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudat-
taminen eli rehellisyys, tarkkuus ja huolellisuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esit-
tämisessä ja tutkimusten tulosten arvioinnissa. Tieteellisesti ja eettisesti kestävien tiedonhan-
kinta-, tutkimus-, raportointi- ja arviointimenetelmien käyttäminen sekä avoimuus tutkimuk-
sen tulosten julkaisemisessa kuuluvat hyvään tieteelliseen käytäntöön. Lisäksi siihen kuuluvat

muiden tutkijoiden töiden huomioiminen ja niiden kunnioittaminen omassa tutkimuksessa ja sen tulosten julkaisemisessa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3.) Opinnäytetyömme aineiston syöttämisen SPSS – ohjelmaan ja avoimen kysymysten sisällön analyysin olemme tehneet yhdessä huolellisuuden ja tarkkuuden lisäämiseksi. Olemme kertoneet kaikki kyselymme avulla saadut tulokset. Kyselystä saadut tulokset julkaistiin opinnäytetyön esitystilaisuudessa, josta tiedotettiin Kajaanin ammattikorkeakoululla viikon ajan tieteellisellä posterilla (LIITE 6), tilaisuuteen oli vapaa pääsy. Opinnäytetyö on saatavilla Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjastosta ja Theseus – tietokannasta.

Virhelähteenä tutkimustulosten raportoinnissa voivat olla tutkijan ennakoasenteen aiheuttama vääristymä, tulosten virheellinen raportointi ja julkistaminen sekä tutkijan tietoinen tulosten väärentäminen (Leino-Kilpi 2009, 370). Olemme tiedostaneet omat ajatuksemme opinnäytetyömme aihetta kohtaan ja pyrkineet minimoimaan omasta ajattelutavasta aiheutuvia tulkintoja avoimen kysymyksen vastausten analysoimisessa. Tulosten raportoinnissa huomioimme, ettei yksittäistä vastaajaa tunnisteta. Lähdeviitteet olemme tehneet huolellisesti. Olemme pyrkineet käyttämään mahdollisimman uutta lähdekirjallisuutta. Tieteenteon keskeisiin peruseriaatteisiin kuuluu käytettyjen suullisten ja kirjallisten lähteiden tekijöiden kunnioittaminen asianmukaisin lähdeviittein (Kuula 2006, 69).

Tutkijoiden aseman, oikeuden, vastuun ja velvollisuuden sekä osuuden tekijyydestä määrittäminen kuuluvat hyvään tieteelliseen käytäntöön. Lisäksi siihen kuuluvat hyvän talous- ja henkilöstöhallinnon sekä hallintokäytännön noudattaminen. Tutkimuksen yksityiskohtainen ja tieteelliselle tiedolle asetettujen edellytysten mukainen suunnittelu, toteutus ja raportointi ovat myös osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3.) Toimeksiantosopimuksessa (LIITE 7) määrittelimme opinnäytetyöntekijöiden ja toimeksiantajan vastuun ja aseman tutkimuksen tekemisessä.

Tutkimuksen rahoituslähteiden ja sidonnaisryhmien raportoiminen tuloksissa sekä niiden ilmoittaminen tutkimukseen osallistuville on osa hyvää tieteellistä käytäntöä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002, 3.) Opinnäytetyömme tutkimuslomakkeessa oli tiedot kyselyn tekijöistä ja ohjaavista opettajista sekä tekijöiden yhteystiedot lisätietojen saamiseksi. Lomakkeessa oli myös tiedot opinnäytetyön toimeksiantajasta ja tutkimuslomakkeiden kopiointikustannuksista vastanneesta Tukeva – Kainuun osahankkeesta.

Tutkimuksen eettisen ja yleisen luotettavuuden varmistamiseksi tietolähteiden valinta on ratkaisevaa, sillä niiden valinta voi ohjata tai vinouttaa tutkimustuloksia. Ongelma, johon vastausta haetaan vaikuttaa tiedonlähteen valintaan. Tutkimukseen, jossa haetaan yleistettävää tietoa, tulee kaikilla tutkittavan ryhmän jäsenillä olla yhtäläinen mahdollisuus päästä tiedonlähteeksi. (Leino-Kilpi 2009, 366.) Tietolähteen valinnassa pyrimme lisäämään tutkittavan ryhmän jäsenten yhtäläistä mahdollisuutta osallistua tutkimuksen tiedonlähteiksi jakamalla kyselylomaketta myös perhekeskuksissa. Tiedostamme, että kotihoidossa olleiden lasten vanhemmilla oli päivähoitossa tai perhepäivähoitossa olleiden lasten vanhempia pienempi mahdollisuus saada kyselylomaketta. Pohdimme asian vaikutusta eri aiheiden ja vanhempainkoulun kiinnostavuuteen tulosten ja johtopäätösten pohdinnassa.

Lomakekyselyssä, jossa aineisto kerätään tutkittavilta suoraan ja tallennetaan sellaisenaan, tarvitaan kirjallinen informointi ja vapaaehtoinen suostumus tutkittavilta. Vapaaehtoiseksi suostumukseksi kirje- tai internetkyselyssä riittää kyselylomakkeen täyttäminen ja takaisin lähettäminen. Saatekirjeen sisältämä informaatio tutkimuksesta, aineiston käytöstä ja käsitteilystä muodostaa suostumuksen sisällön. (Kuula 2006, 117, 119.) Tutkittavien yhteistyöhalu on ihmisiä tutkittaessa luotettavuuden perusta. Tutkimussuhde voi olla välillinen, kuten opinnäytetyömme kyselytutkimus tai välitön, kuten esimerkiksi haastattelu. (Leino-Kilpi 2009, 367.) Tutkimukseen osallistuvan on tiedettävä tutkimuksen luonne ja, että hän voi kieltäytyä osallistumisesta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 178). Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Luvat kyselyiden jakamiseen kysyi suullisesti opinnäytetyömme toimeksiantaja Sotkamon kunnan varhaiskasvatuksen esimieheltä Heikki Niskaselta ja Kuhmon kaupungin päivähoiton johtaja Mirja Pussiselta. Saimme luvan myös toimeksiantajaltamme, perhekeskuksen tiimijohtaja Maila Moilaselta (M. Moilanen henkilökohtainen tiedonanto 9.3.2009).

Eettisestä näkökulmasta tutkimusaineiston analysointi on tehtävä tieteellisesti luotettavalla tavalla ja koko kerättyä aineistoa hyödyntämällä (Leino-Kilpi 2009, 369). Kerätty aineisto käsiteltiin ja säilytettiin luottamuksellisesti. Alustavia tuloksia luovutettiin vanhempainkoulu II materiaalin tuottamiseen tähtäävään opinnäytetyöhön, muuhun käyttöön vastauksia ei luovutettu. Kerätty aineisto hävitettiin opinnäytetyön valmistuttua joulukuussa 2009. Näistä asioista kerroimme vastaajille saatekirjeessä, millä pyrimme lisäämään opinnäytetyömme avoimuutta. Aineiston käyttötapa, käyttäjät, käyttöaika, muokkaustavat ja säilyttäminen tulee tiedottaa tutkittavalle tämän tehdessä päätöstä tutkimukseen osallistumisesta (Kuula 2006, 64).

7.3 Tulosten ja johtopäätösten pohdinta

Tulosten ulkoisella validiteetilla viitataan tulosten yleistettävyyteen, jota tutkijan tulee arvioida (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 158). Opinnäytetyömme tulokset eivät ole yleistettävissä koko Kainuun alueelle kadon suuruudesta johtuen. Tulokset voivat toimia kuitenkin suuntaa antavina mikäli vanhempainkoulu II toimintaa haluttaisiin toteuttaa myös muualla Kainuussa. Opinnäytetyömme kyselytutkimuksen tuloksista saimme vastaukset tutkimusongelmiin ja niiden alaongelmiin. Saatujen tulosten avulla toimeksiantaja voi lähteä kehittämään vanhempainkoulu II toimintaa Sotkamon ja Kuhmon alueelle.

Vanhempainkoulun ja perhekoulun sekoittuminen keskenään on voinut vaikuttaa vanhempien vastauksiin toimintaan osallistumista sekä eri aiheiden kiinnostavuudesta. Koulujen sekoittuminen tuli esille vain yksittäisestä vastauksesta, joten vaikutus ei todennäköisesti ole ollut merkittävä. Vastaajien saamassa saatekirjeessä kerroimme vanhempainkoulun olevan perhekeskusten ennalta ehkäisevä työmuoto. Lisäksi kyselyn jakajien saatekirjeissä kerroimme vanhempainkoulu toiminnasta vanhempien saatekirjettä laajemmin, joten kyselyn jakajilla oli saatekirjeen pohjalta valmiuksia vastata vanhempien mahdollisiin kysymyksiin. Saatekirjeet sisälsivät myös opinnäytetyön tekijöiden yhteystiedot.

Kyselyyn vastanneista päivähoiton aloittamista kiinnostavana piti 47 prosenttia vastaajista. 37 prosenttia vastaajista vastasi olevansa ei kovin kiinnostunut, muttei välinpitämätönkään aiheita kohtaan. Vastaajista 17 prosenttia eivät olleet kiinnostuneita aiheesta. Kyselylomaketta jaettiin Sotkamon ja Kuhmon alueen päiväkotien ja perhepäivähoitajien kautta myös perhekeskusten välityksellä, tällä pyrimme lisäämään kotihoidossa olleiden lasten vanhempien mahdollisuutta osallistua tutkimukseen. Päivähoitossa olleiden lasten vanhemmilla tutkimukseen osallistumismahdollisuus oli kuitenkin suurempi. Päivähoiton aloittamisen kiinnostavuus oli voinut olla nykyistä tulosta suurempi, jos kotihoidossa olevien lasten vanhempien tavoittaminen olisi ollut päivähoitossa olleiden lasten vanhempien kanssa yhtäläistä. Perhepäivähoitossa ja päiväkodissa olevien lasten vanhemmille päivähoiton aloitus on jo tapahtunut, joka voi osittain näkyä aiheen vähäisessä kiinnostavuudessa.

7.4 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena on kuvailla Sotkamo-Kuhmo alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II:sta kohtaan. Lisäksi tavoitteena on kuvailla millaisista aiheista he olivat kiinnostuneita. Pääsimme opinnäytetyöllemme asettamiimme tavoitteisiin, sillä saimme selville onko Sotkamon ja Kuhmon alueella kiinnostusta vanhempainkoulu II toimintaan osallistumista kohtaan. Lisäksi saimme selville vanhempia eniten kiinnostavia aiheita vanhempainkoulussa käsiteltäväksi. Saimme selville myös vanhempien toiveita vanhempainkoulun toteutustavasta, ajankohdasta ja lastenhoidon järjestämisen vaikutuksesta osallistumiseen. Vanhemmilta tuli myös muutamia aihe ehdotuksia, joita emme olleet osanneet huomioida kyselylomaketta laatiessamme.

Tarkoituksena on tuottaa opinnäytetyön toimeksiantajalle tietoa Sotkamon ja Kuhmon alueen 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan, minkä avulla vanhempainkoulu II järjestämisen kannattavuutta Sotkamon ja Kuhmon alueella voidaan arvioida. Vastausprosentti kyselyssämme oli vain 28 prosenttia, kuitenkin kiinnostuneita vanhempainkoulu II osallistumiseen oli 45 prosenttia (n=72) vastaajista. Kiinnostus toimintaa osallistumiseen oli suurempi kuin toiminnan ei-kiinnostavaksi kokeneiden osuus 21 prosenttia (n=33). Vanhempainkoulu toiminnan tuntemattomuus tuli esille vanhempien vastauksista ja uskommekin, että tiedotuksen avulla vanhempien kiinnostus toimintaa kohtaan kasvaisi. Opinnäytetyömme kautta saatavien tietojen avulla voidaan tulevaisuudessa tuottaa vanhempainkoulu II materiaalia, joka vastaa vanhempien tarpeisiin mahdollisimman hyvin. Olemme ilmoittaneet kiinnostavimmiksi nousseet aiheet vanhempainkoulu II sisällön suunnittelua koskevan opinnäytetyön tekijälle.

Alkuperäinen ajatuksemme oli, että kyselylomaketta jaettaisiin postitse kaikille Sotkamon ja Kuhmon alueella asuville perheille, joissa on 1–6-vuotias lapsi tai lapsia. Näin olisimme tavoittaneet kaikki kohderyhmään kuuluvat henkilöt ja mahdollisesti saavuttaneet suuremman vastausprosentin. Ilmeni kuitenkin, ettei tarvittavaa rekisteriä 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmista ollut saatavilla. Mietimme myös mahdollisuutta kyselylomakkeen jakamiseen sähköpostitse, mutta tähänkään tarvittavia tietoja ei ollut saatavilla. Päädyimme kokonaistutkimukseen, jossa kyselylomakkeita jaettiin päiväkotien, perhepäivähoitajien ja perhekeskusten kautta siihen. Näin tavoitimme parhaiten kohderyhmään kuuluvat henkilöt. Vaihtoehto lomakkeiden jakamiseen olisi ollut, että me itse olisimme vierailleet päiväkodeissa ja muissa

sovituisissa paikoissa ja jakaneet lomakkeita. Tämä ei kuitenkaan ajallisten ja taloudellisten resurssien vuoksi ollut mahdollista.

Tiesimme, ettei Sotkamon ja Kuhmon alueella vielä kyselyiden jakamisen aikaan ollut vanhempainkoulu II toimintaa, joten opinnäytetyömme aihe olisi todennäköisesti vieras niin kyselylomakkeenjakajille kuin vastaajillekin. Informaatiotilaisuuksilla ja kyselylomakkeen jakajille tarkoitetun saatekirjeen avulla, pyrimme lisäämään tietoutta vanhempainkoulutoiminnasta, opinnäytetyöstämme ja kyselystä, jotta he olisivat osanneet mahdollisimman hyvin kertoa vanhemmille kyselyn tarkoituksesta. Myös vanhemmille olevassa saatekirjeessä kerroimme lyhyesti vanhempainkoulutoiminnan tarkoituksesta. Saatekirjeet jakajille ja vastaajille sisälsivät yhteystietomme, jotta he halutessaan voisivat pyytää lisäinformaatiota. Kukaan ei kuitenkaan ottanut meihin yhteyttä.

Haimme kyselylomakkeen laatimiseen ohjausta lehtori Arja Oikariselta sekä opinnäytetyömme ohjaajilta. Emme olleet aikaisemmin tehneet kyselylomaketta ja nyt jälkeenpäin ajatellen olisimme tehneet joitakin kohtia toisin. Kysyimme taustatiedoissa lasten syntymävuosia, mutta päädyimme kuitenkin ilmoittamaan vastaukset lasten lukumääränä. Toimeksiantajan päätöksen mukaan kyselylomaketta jaettiin 0–7-vuotiaiden lasten vanhemmille, joten emme erottelleet aineistosta alle yksivuotiaiden tai yli kuusivuotiaiden lasten vanhempien vastauksia.

Teimme opinnäytetyömme ja siihen liittyvät päätökset pääasiassa yhdessä. Yhteistyö on olennainen osa tutkimuksen onnistumista. Olemme tehneet terveydenhoitajaopintojemme aikana lukuisia töitä yhdessä, joten tiesimme toistemme työskentelytavat jo ennen opinnäytetyön tekemiseen ryhtymistä. Tiesimme toistemme vahvuudet, heikkoudet ja mielenkiinnonkohteet, joten osasimme jakaa tehtäviä molempia miellyttävästi. Koemme, että yhteistyötaitomme ovat kehittyneet opinnäytetyön tekemisen aikana. Eriävien mielipiteiden huomioon ottaminen ja molempia tyydyttävän ratkaisun löytyminen sekä joustava toiminta ovat mielestämme keskeisiä yhteistyössä. Yhteistyö vertaisen kanssa on sujunut ongelmitta.

7.5 Jatkotutkimusaiheet

Jatkotutkimusehdotuksena voisi olla vanhempainkoulu II toiminnan toteuduttua, sen toiminnan vastaavuus vanhempien toiveisiin. Lisäksi mielenkiintoista olisi tutkia vanhempien kokemukset vanhempainkoulu II toiminnasta ja sen tarpeellisuudesta. Kiinnostavaa olisi

myös tutkia olisiko 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostus vanhempainkoulu II samankaltainen muualla Kainuussa sekä kiinnostaisiko vanhempia samat asiat kuin Sotkamon ja Kuhmon alueella.

7.6 Oma ammatillinen kehittyminen

Väestön aktivoiminen ja osallistaminen oman terveytensä edistämiseen ja ylläpitämiseen on keskeistä terveydenhoitajan alue- ja väestövastuisessa työssä, kuten myös yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentäminen ja terveyden tasa-arvon lisääminen. Ihmisten hyvinvointiin, elinolosuhteisiin ja elinympäristöön vaikuttavat tekijät tulee huomioida terveydenhoitajan suunnitellessa, toteuttaessa, arvioidessa ja kehittäessä työtään. (Opetusministeriö 2006, 85.) Opinnäytetyömme kautta saatujen tietojen avulla voimme tulevassa työssämme terveydenhoitajina huomioida vanhempien kiinnostaviksi kokemia aiheita käytännön työssä.

Yksilöiden, perheiden, työ- ja muiden yhteisöjen, väestön ja ympäristön sairauksia ehkäisevä, terveyttä edistävä ja ylläpitävä hoitotyö on terveydenhoitotyötä, jolla pyritään asiakkaiden voimavarojen ja itsehoidon vahvistamiseen. Näkökulma terveydenhoitotyössä on preventiivinen ja promotiivinen eli toiminta on terveyttä rakentavaa sekä terveyden edellytyksiä luovaa ja tukevaa. Asiakkaiden omien voimavarojen käyttämisen tukeminen ja vahvistaminen on keskeistä terveydenhoitajantyössä. (Opetusministeriö 2006, 85.)

Opinnäytetyömme teoreettista viitekehystä kootessamme saimme paljon tietoa 1–6-vuotiaaseen lapseen ja vanhemmuuteen liittyen. Näitä tietoja voimme hyödyntää tulevassa työssämme. Koemme tärkeäksi asiakkaan omien voimavarojen hyödyntämisen hänen terveytensä ylläpitämisessä ja edistämisessä. Vanhempainkoulu II toiminnan kautta vanhemman on mahdollista saada tietoa, kuinka tukea 1–6-vuotiaan lapsensa kasvua ja kehitystä sekä saada vertaistukea saman ikäisten lasten vanhemmilta. Vanhempainkoulutoiminta on mielestämme tärkeä lisä terveydenhoitajien tekemällä yksilövastaanottotyölle. On ollut hienoa olla mukana kehittämässä vanhempainkoulu II toimintaa Kainuuseen. Tulevassa työssämme terveydenhoitajina voimme itsekkin olla mukana vanhempainkoulutoiminnan toteuttamisessa.

Terveydenhoitajalla on valmiudet vertaisryhmien ohjaamiseen ja hän hallitsee ryhmätyömenetelmiä. Lasten palvelu- ja tukijärjestelmien tunteminen sekä yhteistyössä toimiminen muiden toimijoiden kanssa on osa terveydenhoitajan työtä. Lapsen kasvun ja kehityksen itsenäi-

nen arvioiminen ja tukeminen sekä ympäristön ja elintapojen vaikutuksen arvioiminen terveydelle kuuluvat myös terveydenhoitajan työhön. Terveydenhoitaja arvioi ja tukee lapsen ja perheen voimavaroja, vanhempien vanhemmuuteen kasvua sekä parisuhdetta. (Opetusministeriö 2006, 87, 89.)

LÄHTEET

- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Almqvist, F. 2004. Uni ja sen häiriöt. Teoksessa Almqvist, F., Kumpulainen, K., Moilanen, I., Piha, J., Räsänen, E. & Tamminen, T. Lasten ja nuorten psykiatria. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Almqvist, F. 2009. Koulukypsyys mielenterveyden näkökulmasta. Teoksessa Jantunen, T. & Lautela, R. (toim.) Kuningasvuosi. Leikin kulta-aika. Sastamala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Cacciatore, R.. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Kaimola, K. & Väisälä, L. (toim.) Seksuaalisuus. Jyväskylä: Duodecim.
- Cacciatore, R.. 2007. Huomenna pannaan pussauskoppiin opas vanhemmille. Porvoo: WSOY.
- Creswell, J. 1994. Research Design. Qualitative & Quantitative Approaches. Thousands Oaks, California: Sage Publications Inc.
- Dyregrov, A. 1993. Lapsen suru. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heikkilä, T. 2005. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Tammi.
- Hyvärinen, S. 2007. Vanhemmuus ja parisuhde pikkulapsiperheessä. Teoksessa Armento, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Hämeenlinna: Tammi.
- Kajosaari, M. 2004. Astma. Teoksessa Siimes, M. & Petäjä, J. (toim.) Lastentaudit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. WSOY-pro Oy.
- Knip, M. & Sipilä, I. 2004. Diabetes. Teoksessa Siimes, M. & Petäjä, J. (toim.) Lastentaudit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kunnamo, I. 2004. Sairaalan lapsen hoito. Teoksessa Siimes, M. & Petäjä, J. (toim.) Lastentaudit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kurvinen, A., Neuvonen, S., Sivén, T., Vartiainen, J., Vihunen, R. & Vilen, M. 2007. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Lammi-Taskula, J. & Bardy, M. 2009. Vanhemmuuden ilot ja murheet. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Alhström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009 Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2008. Huoli jaksamisesta vanhempana. Teoksessa Moisio, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Alhström, S. (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Yliopiston kirjapaino.
- Lammi-Taskula, J. & Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Helsinki. Stakes.
- Leino-Kilpi, H. 2009. Hoitotyöntekijä ja tutkimusetiikka. Teoksessa Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Lämsä, A-L. 2009. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Juva: WS Bookwell Oy.
- Metsämuuronen, J. 2000. SPSS aloittelevan tutkijan käytössä. Viro: Jaabes OÜ.

- Nurttila, A. 2001. Ravitsemuskasvatus lapsiperheissä. Teoksessa Fogelholm, M. (toim.) Ratkaisuja ravitsemukseen. Ravitsemuskasvatus ja elämäntapa. Tampere: Tammerpaino Oy.
- Peltola, H. 2004. Infektiotaudit. Teoksessa Siimes, M. & Petäjä, J. (toim.) Lastentaudit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Saarenpää-Heikkilä, O. 2007. Miksi lapseni ei nuku. Unihäiriöt ja unenpuute vauvasta murkuun. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2004b. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena opas työntekijöille 2004:83.
- STHL 2006. Terveydenhoitajatyön määrälliset suositukset.
- Tilastokeskus 2006. Suomen tilastollinen vuosikirja 2006. Hämeenlinna.
- Tilastokeskus 2007. Suomalainen lapsi 2007. Helsinki.
- Tilastokeskus 2008. Suomen tilastollinen vuosikirja 2008. Helsinki.
- Törrönen, H. 2009. Ketä tekis mieli vetää lättyyn? Teoksessa Törrönen, H. (toim.) Vaiettu naiseus. Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 10. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilkko-Riihelä, A. 2003. Psyhyke. psykologian käsikirja. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Internet lähteet

Etene 2006. Tutkimuksen eettinen arviointi Suomessa.

http://www.etene.org/dokumentit/Tutk_eettinen_arv_FIN+SWE26062006.pdf

(Luettu 24.11.2009)

Kainuun maakunta a.

http://maakunta.kainuu.fi/menu_description.asp?menu_id=1628 (Luettu

26.10.2008)

Kainuun maakunta b. http://www.kainuu.fi/index.php?mid=4_387_510&la=fi

(Luettu 26.10.2008)

Kansaneläkelaitos.

<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/110701111752EH?opendocument>

(Luettu 29.11.2009)

Lastensuojelun keskusliitto a. http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=51 (Luettu

2.11.2008)

Lastensuojelun keskusliitto b. http://www.lskl.fi/showPage.php?page_id=84 (Luet-

tu 29.11.2009)

Menetelmäopetuksen tietovaranto.

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetelmat.html> (Luettu

16.10.2009)

Opetusministeriö. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:24.

Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon.

[http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf?](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf?lang=fi)

[lang=fi](http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/tr24.pdf?lang=fi) (Luettu 26.9.2008)

Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2007. Perhekeskukset Kainuuseen –hankkeen ohjausryhmän pöytäkirja 4/2007.

http://www.kainuu.fi/UserFiles/sote_projektit/File/Perheskukset/peke_ohjryhman_ptk_200907.doc (Luettu 26.9.2008)

Perhekeskukset Kainuuseen – hanke 2008. Perhekeskukset Kainuuseen –hankkeen ohjausryhmän pöytäkirja 1/2008.

http://www.kainuu.fi/UserFiles/sote_projektit/File/Perhekeskukset/peke_ohjryhman_ptk_130208_379336276.doc (Luettu 2.11.2008)

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2004a. Lapsi, perhe ja ruoka. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus.

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3555.pdf&title=Lapsi_perhe_ja_ruoka_fi.pdf (Luettu 16.9.2009)

Sosiaaliportti.<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/) (Luettu 29.11.2009)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. <http://www.tenk.fi/JulkaisutjaOhjeet/htkfi.pdf> (Luettu 24.11.2009)

Kuvalähteet

Kuvio 2. Kainuulainen vanhempainkoulu – malli. Sinikka Suutari. Perhekeskukset Kainuuseen – hankkeen 2006 -2008 ohjausryhmän kokouksen pöytäkirja 1/2008. (Lupa kuvan käyttöön opinnäytetyössämme saatu sähköpostitse 5.11.2008)

LIITTEIDEN LUETTELO

LIITE 1. Kainuulainen vanhempainkoulu – malli.

LIITE 2. Saatekirje kyselyjakajille.

LIITE 3. Saatekirje vastaajille.

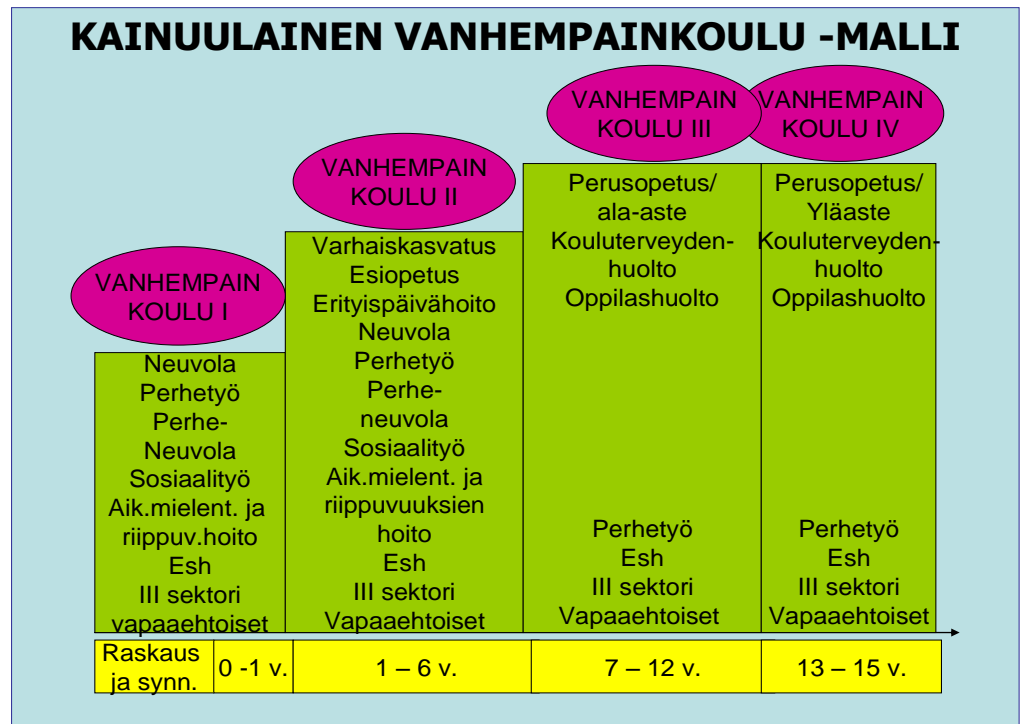
LIITE 4. Kyselylomake.

LIITE 5. Taulukot eri aiheiden kiinnostavuudesta.

LIITE 6. Posterit

LIITE 7. Toimeksiantosopimus.

Kainuulainen vanhempainkoulu–malli

SAATEKIRJE

Hei!

Olemme Kajaanin ammattikorkeakoulun 3. vuosikurssin terveydenhoitajaopiskelijoita. Teemme opinnäytetyönämme kyselyn Kainuun perhepalveluiden seutu II:lle, Sotkamoon ja Kuhmossa. Tämän kyselyn kautta saatujen tietojen avulla voidaan arvioida 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella sekä tulevaisuudessa vastata mahdollisimman hyvin vanhempainkoulu II:ssa vanhempien mielenkiinnonkohteisiin.

Vuosina 2006 – 2008 toteutetun Perhekeskukset Kainuuseen–hankkeen pohjalta Kainuuseen on luotu seudullisia perhekeskuksia, jotka kokoavat perheille ja lapsille suunnatut lähipalvelut yhteen. Osana perhekeskusten ennaltaehkäisevää toimintaa toteutetaan lapsen ikävaiheiden mukaan jaoteltuja vanhempainkouluja. Vanhempainkoulu I on perhevalmennusta, alkaen lapsen odotuksesta ja päättyen lapsen ollessa noin vuoden ikäinen. Vanhempainkoulu II on tarkoitettu 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmille, III 7–12-vuotiaiden lasten vanhemmille ja IV 13–15-vuotiaiden lasten vanhemmille. Vanhempainkoulussa käsitellään lapsiin, vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyviä aiheita. Vanhempainkoulun tavoitteena on vanhempien keskinäisten vertaistukiryhmien muodostuminen alun ohjattujen tapaamisten jälkeen.

Kyselystä saatuja tietoja käsittelemme luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Alustavia tutkimustuloksia tullaan luovuttamaan samaan aikaan tehtävään, toisen terveydenhoitajaopiskelijan vanhempainkoulu II sisällön suunnittelua koskevaan opinnäytetyöhön. Aineisto tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua joulukuun 2009 mennessä. Valmis opinnäytetyömme on nähtävillä Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjastossa tammikuussa 2010.

Kyselyä jaetaan Sotkamossa 20.–30.4.2009 ja Kuhmossa 27.4.–8.5.2009 välisenä aikana perhekeskusten ja päivähoitopaikkojen kautta perheille, joissa on 1–6-vuotias lapsi/ lapsia. Mikäli perheessä on useampia 1–6-vuotiaita lapsia tai perhe on saanut kyselylomakkeen toisen yksikön kautta, samalle perheelle ei tarvitse antaa toista kyselylomaketta. Jos lapsen vanhemmat asuvat erillään, voitte antaa kyselylomakkeen molemmille vanhemmille.

Vanhemmat voivat vastata kyselyyn kyselyynjakopaikassa tai kotonaan. Kyselylomake sisältää kyselyyn vastaamisohjeet, vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Vastaaminen on vapaaehtoista, eikä kyselyyn osallistuneista tarvitse pitää listaa. Vanhemmat palauttavat kyselylomakkeet viimeistään Sotkamossa 30.4.2009 ja Kuhmossa 8.5.2009 kyselyjen jakamispaikkaan. Perhekeskuksen tiimijohtaja Maila Moilanen hakee palautetut ja jakamattomat kyselylomakkeet sekä toimittaa ne meille.

Mikäli Teillä tai on kyselyyn liittyen kysyttävää, voitte ottaa meihin yhteyttä. Toivomme, että muistutatte vanhempia yleisesti kyselyyn osallistumisesta päivämäärän lähestyessä. Kyselyn onnistuminen on tärkeää vanhempainkoulu II toiminnan kehittämiseksi Sotkamon ja Kuhmon alueella.

Kiitos panoksestanne!

Kajaanissa 8.4.2009

KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Hoitotyön koulutusohjelma

Yhteistyöterveisin,

Sari Kinnunen

sth6sasarik@kajak.fi

Maria Kulju

sth6samariah@kajak.fi

Ohjaajat:

Lehtori Sirpa Parviainen

Yliopettaja Sirkka-Liisa Niskanen

Perhekeskuksen tiimijohtaja Maila Moilanen

SAATEKIRJE

Arvoisa vastaaja

Olemme Kajaanin ammattikorkeakoulun 3. vuosikurssin terveydenhoitajaopiskelijoita. Teemme opinnäytetyömme Kainuun perhepalveluiden seutu II:lle, Sotkamo-Kuhmo alueelle. Opinnäytetyössämme selvitämme 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II:sta kohtaan sekä heitä kiinnostavia aiheita perhe-elämään liittyen.

Lapsen ikävaiheiden mukaan jaoteltuja vanhempainkouluja toteutetaan osana perhekeskusten ennaltaehkäisevää toimintaa. Vanhempainkoulu II on suunnattu 1–6-vuotiaiden lasten vanhemmille. Vanhempainkouluissa käsitellään lapsiin, vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyviä aiheita. Lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus saada vertaistukea saman ikäisten lasten vanhemmilta.

Kyselyä jaetaan perhekeskusten ja päivähoitopaikkojen kautta Sotkamon ja Kuhmon alueella perheille, joissa on 1–6-vuotias lapsi/lapsia. Tämän tutkimuksen kautta saatujen tietojen avulla voidaan arvioida kiinnostavuutta vanhempainkoulu II kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella, sekä vastata mahdollisimman hyvin vanhempainkoulu II:ssa vanhempien mielenkiinnonkohteisiin.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Tiedot käsittelemme luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voida tunnistaa opinnäytetyöstä. Alustavia tutkimustuloksia tullaan luovuttamaan vanhempainkoulu II sisällön suunnittelua koskevaan opinnäytetyöhön. Aineisto tullaan hävittämään opinnäytetyön valmistuttua joulukuun 2009 mennessä.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 10 minuuttia. Toivomme, että palautatte vastauksenne Sotkamossa 30.4.2009 ja Kuhmossa 8.5.2009 mennessä kyselyn jakajalle. Mikäli Teillä on kyselyyn liittyen kysyttävää, voitte ottaa meihin yhteyttä.

Kiitos vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin,

Sari Kinnunen

sth6sasarik@kajak.fi

Maria Kulju

sth6samariah@kajak.fi

Ohjaajat:

Lehtori Sirpa Parviainen

Yliopettaja Sirkka-Liisa Niskanen

Perhekeskuksen tiimijohtaja Maila Moilanen

ALUKSI MUUTAMA TEITÄ JA 1-6-VUOTIASTA LASTANNE/ LAPSIANNE KOSKEVA KYSYMYS:

Rengastakaa mielestänne sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

Ikänne? _____

Oletteko tällä hetkellä...

naimaton.....	1	asumuserossa.....	5
avoliitossa.....	2	eronnut.....	6
avioliitossa.....	3	leski.....	7
rekisteröidyssä parisuhteessa.....	4	muu.....	8

Lapsenne/ lastenne syntymävuosi/ -vuodet? _____

1-6-vuotias lapsenne on...

kotihoidossa.....	1
perhepäivähoidossa.....	2
päiväkodissa.....	3
esikoulussa.....	4
jossain muualla.....	5 missä: _____

Onko teillä aikaisempaa tietoa tai kokemusta vanhempainkoulusta?

kyllä.....	1
ei.....	2
en osaa sanoa.....	3

SEURAAVAKSI MUUTAMA MIELIPIDEKYSYMYS LIITTYEN 1-6-VUOTIAISIIN LAPSIIN, VANHEMMUUTEEN, PERHE-ELÄMÄÄN JA VANHEMPAINKOULUUN:

Rengastakaa jokaiselta riviltä yksi parhaiten kiinnostustanne kuvaava vaihtoehto.

Jos haluatte muuttaa vastaustanne, mitätöikää vastaus yliviivaamalla.

Kuinka kiinnostunut olisitte käsittelemään seuraavia 1-6-vuotiaisiin lapsiin liittyviä aiheita vanhempainkoulussa?

	En lainkaan kiinnostunut(1)	En ole kiinnostunut(2)	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätöntäkään(3)	Kiinnostunut(4)	Erittäin kiinnostunut(5)
1. FYYSINEN KEHITYS					
1.1. Pituuden ja painon kehitys	1	2	3	4	5
1.2. Motoristen taitojen kehitys	1	2	3	4	5
1.3. Kädentaitojen kehitys	1	2	3	4	5
1.4. Seksuaalinen kehitys	1	2	3	4	5
2. PSYKKINEN KEHITYS					
2.1. Tunne-elämän kehitys	1	2	3	4	5
2.2. Persoonallisuuden kehitys	1	2	3	4	5
2.3. Puheen kehitys	1	2	3	4	5
2.4. Lapsen uhmakkuus	1	2	3	4	5
2.5. Koulukypsyys	1	2	3	4	5
3. SOSIAALINEN KEHITYS					
3.1. Empatian kehitys	1	2	3	4	5
3.2. Kaverisuhteet	1	2	3	4	5
3.3. Lasten leikki	1	2	3	4	5
3.4. Lasten välinen kiusaaminen	1	2	3	4	5
3.5. Kodin merkitys lapselle	1	2	3	4	5
3.6. Päivähoidon aloittaminen	1	2	3	4	5
3.7. Esikoulun aloittaminen	1	2	3	4	5
4. PÄIVITTÄISET TOIMINNOT					
4.1. Vuorokausirytmä	1	2	3	4	5
4.2. Lapselle asetettavat rajat	1	2	3	4	5
4.3. Ravitseminen ja syöminen	1	2	3	4	5
4.4. Nukkuminen	1	2	3	4	5
4.5. Hygieniasta huolehtiminen	1	2	3	4	5
4.6. Yleisimmät lastensairaudet	1	2	3	4	5
4.7. Tapaturmat	1	2	3	4	5
4.8. Harrastukset ja kerhot	1	2	3	4	5
4.9. Liikunta ja ulkoilu	1	2	3	4	5

Kuinka kiinnostunut olisitte käsittelemään seuraavia vanhemmuuteen ja perhe-elämään liittyviä aiheita vanhempainkoulussa?

	En lainkaan kiinnostunut(1)	En ole kiinnostunut(2)	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätönkään(3)	Kiinnostunut(4)	Erittäin kiinnostunut(5)
5. PERHE-ELÄMÄ					
5.1. Vanhemmaksi kasvaminen	1	2	3	4	5
5.2. Vanhempana jaksaminen	1	2	3	4	5
5.3. Arjen hallinta	1	2	3	4	5
5.4. Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen	1	2	3	4	5
5.5. Lapsiperheen tukimuodot	1	2	3	4	5
5.6. Parisuhde	1	2	3	4	5
5.7. Perheen sosiaaliset suhteet	1	2	3	4	5
6. PERHE-ELÄMÄN MUUTOKSET					
6.1. Perheenlisäys	1	2	3	4	5
6.2. Avo-/ avioero	1	2	3	4	5
6.3. Yksinhuoltajuus	1	2	3	4	5
6.4. Uusperhe	1	2	3	4	5
6.5. Työttömyys	1	2	3	4	5
7. PERHE-ELÄMÄN KRIISIT					
7.1. Vakava sairaus	1	2	3	4	5
7.2. Kuolema	1	2	3	4	5
7.3. Päihteet	1	2	3	4	5
7.4. Väkivalta	1	2	3	4	5

Kuinka kiinnostunut olisitte osallistumaan vanhempainkoulu II toimintaan, mikäli sitä järjestettäisiin?

	En lainkaan kiinnostunut(1)	En ole kiinnostunut(2)	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätönkään(3)	Kiinnostunut(4)	Erittäin kiinnostunut(5)
8. Vanhempainkoulu II toimintaan osallistuminen	1	2	3	4	5

**LOPUKSI KYSYMYS TOIVEISTANNE LIITTYEN VANHEMPAINKOULUN
AIHEIDEN KÄSITTELYTAPAAN JA OSALLISTUMISEENNE MAHDOLLISESTI
VAIKUTTAVISTA SEIKOISTA:**

Kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan

Miten toivoisitte aiheita käsiteltävän (esimerkiksi luento, keskustelu, tehtävät) ja millaisten seikkojen ajattelette vaikuttavan osallistumiseenne (esimerkiksi ajankohta, paikka, ryhmäkooko, lastenhoidon järjestäminen)?

Mitä muita toiveita teillä on vanhempainkoulutoimintaan liittyen?

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

Vastattuasi, taita lomake kahlkia ja näyttää kiinni. Palauttakaak lomake kyselyjakopaikkaan.

TAULUKKO 1. Vastaajien kiinnostus fyysiseen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

FYYSINEN KEHITYS	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välillä tänäkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
1.1 Pituuden ja painon kehitys	13 (8%)	19 (11,7%)	65 (39,9%)	59 (36,2%)	5 (3,1%)	2 (1,2%)	163 (100%)
1.2 Motoristen taitojen kehitys	6 (3,7%)	8 (4,9%)	30 (18,4%)	97 (59,5%)	19 (11,7%)	3 (1,8%)	163 (100%)
1.3 Kädentaitojen kehitys	4 (2,5%)	7 (4,3%)	33 (20,2%)	93 (57,1%)	24 (14,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)
1.4 Seksuaalinen kehitys	7 (4,3%)	13 (8%)	67 (41,1%)	65 (39,9%)	8 (4,9%)	3 (1,8%)	163 (100%)

TAULUKKO 2. Vastaajien kiinnostus psyykkiseen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

PSYKKINEN KEHITYS	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välillä tänäkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
2.1 Tunne-elämän kehitys	3 (1,8%)	3 (1,8%)	20 (12,3%)	89 (54,6%)	46 (28,2%)	2 (1,2%)	163 (100%)
2.2 Persoonallisuuden kehitys	3 (1,8%)	3 (1,8%)	19 (11,7%)	84 (51,5%)	52 (31,9%)	2 (1,2%)	163 (100%)
2.3 Puheen kehitys	3 (1,8%)	8 (4,9%)	40 (24,5%)	75 (46%)	35 (21,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)
2.4 Lapsen uhmakkuus	2 (1,2%)	3 (1,8%)	17 (10,4%)	84 (51,5%)	54 (33,1%)	3 (1,8%)	163 (100%)
2.5 Koulukypsyys	3 (1,8%)	10 (6,1%)	25 (15,3%)	82 (50,3%)	40 (24,5%)	3 (1,8%)	163 (100%)

TAULUKKO 3. Vastaajien kiinnostus sosiaaliseen kehitykseen liittyviä aiheita kohtaan.

SOSIAALINEN KEHITYS	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätöntäkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
3.1 Empatian kehitys	5 (3,1%)	4 (2,5%)	25 (15,3%)	86 (52,8%)	41 (25,2%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.2 Kaverisuhteet	4 (2,5%)	4 (2,5%)	24 (14,7%)	90 (55,2%)	39 (23,9%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.3 Lasten leikki	3 (1,8%)	4 (2,5%)	31 (19%)	89 (54,6%)	34 (20,9%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.4 Lasten välinen kiusaaminen	2 (1,2%)	4 (2,5%)	21 (12,9%)	75 (46%)	59 (36,2%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.5 Kodin merkitys lapselle	3 (1,8%)	9 (5,5%)	24 (14,7%)	75 (46%)	50 (30,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.6 Päivähoidon aloittaminen	8 (4,9%)	19 (11,7%)	59 (36,2%)	53 (32,5%)	22 (13,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)
3.7 Esikoulun aloittaminen	5 (3,1%)	12 (7,4%)	42 (25,8%)	65 (39,9%)	37 (22,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)

TAULUKKO 4. Vastaajien kiinnostus päivittäisiin toimintoihin liittyviä aiheita kohtaan.

PÄIVITTÄISET TOIMINNOT	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätöntäkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
4.1 Vuorokausirytm	8 (4,9%)	20 (12,3%)	62 (38%)	53 (32,5%)	18 (11%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.2 Lapselle asetettavat rajat	6 (3,7%)	5 (3,1%)	29 (17,8%)	70 (42,9%)	51 (31,3%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.3 Ravitseminen ja syöminen	8 (4,9%)	11 (6,7%)	45 (27,6%)	61 (37,4%)	36 (22,1%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.4 Nukkuminen	8 (4,9%)	11 (6,7%)	54 (33,1%)	62 (38%)	26 (16%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.5 Hygieniasta huolehtiminen	8 (4,9%)	14 (8,6%)	51 (31,3%)	64 (39,3%)	21 (12,9%)	5 (3,1%)	163 (100%)
4.6 Yleisimmät lasten sairaudet	6 (3,7%)	7 (4,3%)	47 (28,8%)	63 (38,7%)	38 (23,3%)	2 (1,2%)	163 (100%)

4.7 Tapaturmat	6 (3,7%)	9 (5,5%)	41 (25,2%)	68 (41,7%)	37 (22,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.8 Harrastukset ja kerhot	7 (4,3%)	10 (6,1%)	44 (27%)	76 (46,6%)	24 (14,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)
4.9 Liikunta ja ulkoilu	7 (4,3%)	7 (4,3%)	41 (25,2%)	79 (48,5%)	27 (16,6%)	2 (1,2%)	163 (100%)

TAULUKKO 5. Vastaajien kiinnostus perhe-elämään liittyviä aiheita kohtaan.

PERHE-ELÄMÄ	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätöntäkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
5.1 Vanhemmaksi kasvaminen	5 (3,1%)	15 (9,2%)	45 (27,6%)	69 (42,3%)	26 (16%)	3 (1,8%)	163 (100%)
5.2 Vanhempana jaksaminen	3 (1,8%)	4 (2,5%)	28 (17,2%)	69 (42,3%)	57 (35%)	2 (1,2%)	163 (100%)
5.3 Arjen hallinta	5 (3,1%)	5 (3,1%)	42 (25,8%)	64 (39,3%)	45 (27,6%)	2 (1,2%)	163 (100%)
5.4 Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen	3 (1,8%)	9 (5,5%)	41 (25,2%)	63 (38,7%)	44 (27%)	3 (1,8%)	163 (100%)
5.5 Lapsiperheen tukimuodot	5 (3,1%)	11 (6,7%)	52 (31,9%)	58 (35,6%)	35 (21,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)
5.6 Parisuhde	3 (1,8%)	5 (3,1%)	40 (24,5%)	75 (46%)	38 (23,3%)	2 (1,2%)	163 (100%)
5.7 Perheen sosiaaliset suhteet	4 (2,5%)	7 (4,3%)	45 (27,6%)	72 (44,2%)	33 (20,2%)	2 (1,2%)	163 (100%)

TAULUKKO 6. Vastaajien kiinnostus perhe-elämän muutoksiin liittyviä aiheita kohtaan.

PERHE- ELÄMÄN MUUTOKSET	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätönkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
6.1 Perheenlisäys	24 (14,7%)	36 (22,1%)	50 (30,7%)	41 (25,2%)	9 (5,5%)	3 (1,8%)	163 (100%)
6.2 Avo-/ avioero	21 (12,9%)	36 (22,1%)	59 (36,2%)	36 (22,1%)	9 (5,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)
6.3 Yksinhuoltajuus	24 (14,7%)	46 (28,2%)	54 (33,1%)	29 (17,8%)	8 (4,9%)	2 (1,2%)	163 (100%)
6.4 Uusperhe	24 (14,7%)	45 (27,6%)	51 (31,3%)	31 (19%)	10 (6,1%)	2 (1,2%)	163 (100%)
6.5 Työttömyys	15 (9,2%)	42 (25,8%)	59 (36,2%)	36 (22,1%)	9 (5,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)

TAULUKKO 7. Vastaajien kiinnostus perhe-elämän kriiseihin liittyviä aiheita kohtaan.

PERHE- ELÄMÄN KRIISIT	En lainkaan kiinnostunut	En ole kiinnostunut	En kovin kiinnostunut/ en välipitämätönkään	Kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut	Ei vastausta	Yhteensä
7.1 Vakava sairaus	8 (4,9%)	13 (8%)	51 (31,3%)	65 (39,9%)	24 (14,7%)	2 (1,2%)	163 (100%)
7.2 Kuolema	10 (6,1%)	14 (8,6%)	53 (32,5%)	62 (38%)	22 (13,5%)	2 (1,2%)	163 (100%)
7.3 Päihteet	16 (9,8%)	33 (20,2%)	57 (35%)	41 (25,2%)	14 (8,6%)	2 (1,2%)	163 (100%)
7.4 Väkivalta	17 (10,4%)	30 (18,4%)	56 (34,4%)	44 (27%)	14 (8,6%)	2 (1,2%)	163 (100%)

Kiinnostaisiko vanhempainkoulu?

- **Seivitys 1-6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella.**

TAUSTA

Vanhempainkoulu toiminta on osa perhekeskusten ennaltaehkäisevää työtä ja sen sisältö muuttuu lapsen ikävaiheen mukaan. Kainuussa 1-6-vuotiaiden lasten vanhemmille suunnattua vanhempainkoulu II toimintaa ei ole vielä järjestetty. Sotkamon ja Kuhmon alue haluaa pilotoida vanhempainkoulu II:sta.

TARKOITUS + TAVOITE

Tuottaa toimeksiantajalle tietoa Sotkamon ja Kuhmon alueen 1-6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan ja heitä kiinnostavista aiheista. Tietojen avulla voidaan arvioida vanhempainkoulun järjestämisen kannattavuutta sekä tulevaisuudessa tuottaa mahdollisimman hyvin vanhempien tarpeita vastaavaa vanhempainkoulumateriaalia.

AINEISTO JA MENETELMÄ

Tutkimusaineisto kerättiin keväällä 2009 kyselylomakkeen avulla perhekeskusten, päiväkotien ja perhepäivähoitajien kautta. Aineisto analysoitiin SPSS-ohjelman avulla.

TUTKIMUSONGELMAT

Millaista kiinnostusta vanhempainkoulu II herättää Sotkamon ja Kuhmon alueen 1-6-vuotiaiden lasten vanhemmissa? Millaisista aiheista vanhemmat ovat kiinnostuneita?

TULOKSET

Kyselyyn vastanneista 45% oli kiinnostuneita tai erittäin kiinnostuneita vanhempainkoulu II toimintaan osallistumisesta. 1-6-vuotiaaseen lapseen liittyvistä aiheista vanhempia kiinnostivat eniten psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvät asiat. Vanhemmuutta ja perhe-elämää koskevista aiheista vanhempia kiinnostivat eniten vanhempana jaksaminen, parisuhde ja arjenhallinta.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhempainkoulutoimintaa olisi kannattavaa kokeilla pilottityyppisesti. Aiheet tulisivat eniten kiinnostusta herättäneistä aiheista, toiminta järjestettäisiin iltaisin ja lastenhoito olisi järjestetty järjestäjän toimesta.

Esitys 20.11.2009 klo 12.30-14.00, luokassa TA20L160-HT
Terveystyöntekijät Sari Kinnunen ja Maria Kulu
Kajaanin ammattikorkeakoulu, hoitotyönkoulutusohjelma

**TOIMEKSIANTOSOPIMUS
OPINNÄYTETYÖT
MUUT OPPIMISPROJEKTIT**

Päiväys
8.4.2009

**TOIMEKSIANTOSOPIMUS OPISKELIJATYÖNÄ TEHTÄVISTÄ OPINNÄYTETÖISTÄ JA
MUISTA OPPIMISPROJEKTEISTA**

TOIMEKSIANTAJAN TIEDOT

Toimeksiantaja	<u>Maila Moilanen</u>
Osoite ja puhelinnumero	<u>044-7970154</u>
Työn ohjaaja toimeksiantajan puolelta	<u>Maila Moilanen</u>

TOIMEKSIANNON KUVAUS

Toimeksiannon kuvaus (mahdollinen liite, projek- tikuvaus yms)	<u>Kiinnostaisiko vanhempainkoulu? Selvitys 1-6-vuotiaiden lasten vanhem- pien kiinnostuksesta vanhempainkoulu II:sta kohtaan Sotkamon ja Kuh- mon alueella.</u>
Aikataulu	<u>Opinnäytetyö valmistuu jouluksi 2009</u>
Kustannusarvio ja kustan- nusvastuu	<u>Ks. Projektin resurssit.</u>
Lopputuotoksen muoto	<u>Kirjallinen opinnäytetyö</u>

TOIMEKSIANNON TEKIJÄT KAJAANIN AMMATTIKORKEAKOULUSSA

Toimeksiannon tekijät ja yhteystiedot (opiskelijat)	<u>Sari Kinnunen sth6sasarik@kajak.fi Maria Kulju sth6samariah@kajak.fi</u>
Toimeksiannon ohjaaja Kajaanin amk:ssa	<u>Sirpa Parviainen Sirikka-Liisa Niskanen</u>
Työstä tehdään	☒ opinnäytetyö ☐ muu, mikä

Sari Kinnunen
Tekijöiden allekirjoitukset
SARI KINNINEN

Maria Kulju
Maria Kulju

Maila Moilanen
Toimeksiantajan allekirjoitus
Maila Moilanen

HYVINVOINTI
Sairaanhoidajakoulutus
Terveystieteiden koulutus
PL 52, (Keturipolku 4)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9612
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Restonomikoulutus
PL 52, (Keturipolku 3)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9610
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT
Tradenomikoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9454
Faksi (08) 6189 9424

TEKNOLOGIA
Insinööri koulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9611
Faksi (08) 6189 9620

TOIMEKSIANNON KUVAUS

Tavoitteet Toimeksiantajan kannalta	Selvittää 1–6-vuotiaiden lasten vanhempien kiinnostusta vanhempainkoulu II kohtaan Sotkamon ja Kuhmon alueella, sekä heitä kiinnostavia aihealueita vanhempainkoulu II:ssa käsiteltäväksi.	
Opiskelijoiden oppimisen kannalta	Omien ammattitaitojen kehittyminen ja valmiuksien saaminen tulevaan työhön. Tutkimustaitojen kehittyminen.	
Keskeiset tuotokset (raportit, suunnitelmat, tuotokset, esitteet, tietokoneohjelmat, tilaisuudet yms.)	Kirjallinen opinnäytetyö.	
Sovitut kokoukset ja raportoinnit	Sovitaan tarpeen mukaan.	
Projektin resurssit 1. Toimeksiantaja	Osa matkakustannuksista. Tukeva –hanke: kyselyiden kopiointikustannukset. Opinnäytetyö kirjallisena toimeksiantajalle.	
2. Opiskelijat	Työpanos, osa matkakustannuksista. Opinnäytetyöt kirjallisena itselle.	
3. Ammattikorkeakoulun ohjausresurssit	Ohjaus.	
Kustannusarvio ja kustannusvastuu Materiaalit Laittekustannukset Opiskelijoiden palkkiot Ohjaavan opettajan palkkiot Matkakustannukset Muut	Arvio Kyselyiden kopiointikustannukset Matkakustannukset	Vastuu Tukeva –hanke Tekijät/toimeksiantaja
Muuta Luottamuksellisuus Tekijänoikeudet Laskutus		

Sopimuksessa noudatetaan Kajaanin ammattikorkeakoulun vakioehtoja opiskelijatyönä tehtävistä toimeksiannoista.

HYVINVOINTI

Sairaanhoidtajakoulutus
Terveydenhoitajakoulutus
PL 52, (Keturpolku 4)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9612
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT

Restonomikoulutus
PL 52, (Keturpolku 3)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9610
Faksi (08) 6189 9620

PALVELUT

Tradenomikoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9454
Faksi (08) 6189 9424

TEKNOLOGIA

Insinöörikkoulutus
PL 52, (Kuntokatu 5)
87101 Kajaani
Puh. (08) 6189 9611
Faksi (08) 6189 9620